

آموزشی آبادانی

ISSN: 1606-9102

ماهنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای آموزگاران، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان آموزشی

www.roshdmag.ir

فراپادگاری

۱۲۴

ارزشیابی درس
مطالعات اجتماعی

۱۲۵

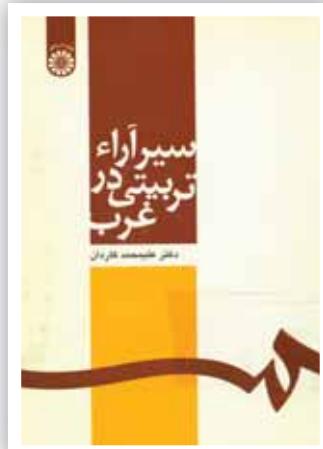
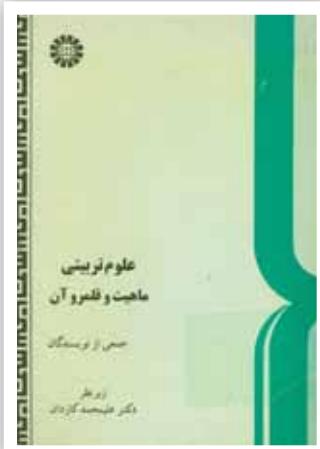
مدرسه‌ی ژاپنی
در هشت پرده

علیمحمد کاردان کاردان هستی

اندیشه‌های تربیتی کاردان از چنان جامعیتی برخوردارند که پاسخگوی بسیاری از مسائل تعلیم و تربیت معاصر نیز هستند. مبنای اصلی اندیشه‌ی فلسفی و تربیتی کاردان «هستی» است. عالم هستی یعنی جهان بیرونی و درونی و شناخت خود و ماسوای خود. غرض از آن نیز در وهله‌ی اول حل مشکلات زندگی و تسبیح طبیعت و خودشناسی و سرانجام خداشناسی است، به طوری که وی هدف تربیتی انسان را پرورش همه‌جانبه‌ی داند و بر این اساس به اصول فعالیت، رشد، رغبت، تفاوت‌های فردی و اجتماعی و روش‌های الگوسازی و حل مسئله معتقد است!

دکتر کاردان یکی از شاگردان ایرانی ژان پیاژه و بنیان‌گذار رشته روان‌شناسی و علوم تربیتی دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد در دانشگاه تهران بود.

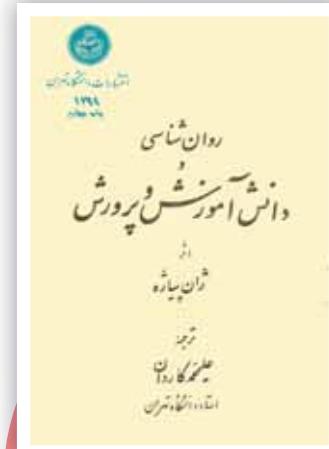
گفتنی است، در همایش چهره‌های ماندگار سال ۱۳۸۲ از دکتر کاردان به عنوان چهره‌ی ماندگار روان‌شناسی و علوم تربیتی قدردانی شد. از میان تألیفات دکتر کاردان، کتاب «تاریخ روان‌شناسی» در سال ۱۳۶۸ به عنوان چهره‌ی ماندگار سال و ترجمه‌ی کتاب «جامعه‌شناسی و تربیت» در سال ۱۳۸۰ از طرف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شایسته‌ی دریافت لوح تقدیر شد.

استاد ممتاز و چهره‌ی ماندگار علوم تربیتی
لیسانس و فوق لیسانس فلسفه و علوم تربیتی
از دانش‌سرای عالی تهران
دکتر فلسفه و علوم تربیتی از دانشگاه رئو

افتخارات

پژوهشگر نمونه به انتخاب فرهنگستان علوم؛
رئیس دانشکده‌ی علوم تربیتی از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۵۸؛
درایافت کننده نشان سپاس برای خدمات شایان شورای
عالی فرهنگ رادیویی ایران (در سال ۱۳۵۳)؛
سرپرست مؤسسه‌ی روان‌شناسی دانشگاه تهران از سال
۱۳۷۶ تا ۱۳۶۳؛
عضو پیوسته‌ی فرهنگستان علوم از سال ۱۳۶۹؛
تجلیل شده و دریافت کننده لوح تقدیر از رئیس جمهور،
به دلیل خدمات مستمر علمی و فرهنگی در نهاد
ریاست جمهوری (بهمن ۱۳۸۰)؛
درایافت کننده لوح تقدیر و بزرگداشت انجمن آثار و مفاخر
فرهنگی در سال ۱۳۸۲؛
مدیر گردهمایی پژوهشی روان‌شناسی و علوم تربیتی سمت؛
عضو هیئت امنای دانشگاه تربیت معلم.

آموزشی آبادگار

۴

www.roshdmag.ir

ماهنتاهی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای آموزگاران،
دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان آموزشی
دوره‌ی بیست و دوه‌— دی‌ماه ۱۳۹۷— شماره‌ی پی‌دریپی ۱۷۷— صفحه‌ی ۴۸— ۱۵۰۰۰ ریال

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری
سردبیر: علیرضا متولی
شورای برنامه‌ریزی:
دکتر فاطمه رمضانی، زینت ارجوی،
محبیت‌الله همتی
مدیر داخلی: الهام فراستی
ویراستار: کبری مهدودی
طراح گرافیک: ایمان اوجیان
شایان دفتر مجله:
تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۶۶
تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۳۹۱۷۸-۰۲۱-۸۸۸۳۱۱۶۱-۹
(۰۲۹) ۰۲۱-۸۸۳۰۱۴۷۸
تماس: ۰۲۱-۸۸۳۰۱۴۷۸
ویگاه اختصاصی: www.eb.roshdmag.ir
ویگاه: www.roshdmag.ir
پیام‌نگار: ebtedayi@roshdmag.ir
چاپ و توزیع: شرکت افست
صندوق پستی امور مشترکین:
۱۵۸۷۵/۳۳۳۱
تلفن امور مشترکین:
۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰-۸
شمارگان: ۲۷۰۰۰

یادداشت سردبیر— فرایادگاری / ۲

تقویم ماه— دی‌ماه / ۳

گفت‌و‌گو— معلمان موفق— آموزگار ماندگار/ مائده ابراهیمی / ۴

فوت و فن کلاس‌داری— ایجاد انگیزه و کاستن از ترس/ بهار رضائی / ۷

برنامه‌ی درسی— ریاضی/ اعداد تقریبی و تخمین (بخش دوم)/ سپیده چمن‌آرا / ۸

مطالعات اجتماعی/ ارزشیابی درس مطالعات اجتماعی/ ازهرا یوسفی / ۲۴

هنر/ سلام بر روش‌های صحیح آموزش هنر/ فریبا شاپوریان / ۲۰

قرآن/ چه کسی به پچه‌ها قرآن بیاموزد؟/ رضا نباتی / ۴۴

مهارت‌های زندگی— مهارت تصمیم‌گیری/ فهیمه احمدی / ۱۲

بازدید— یک مدرسه‌ی زبانی در هشت پرده/ سید محسن گلدان‌ساز / ۱۴

گزارش— در مدرسه‌های چند پایه چه می‌گذرد؟/ مرضیه کهنه‌دل / ۳۸

نوشتار— ویژگی‌های مشق شب/ مهتاب مجردی / ۶

رویکردهای جدید آموزش فراموش نشود/ سید محمد فاطمی، فاطمه ابوالحسنی حسن‌آبادی / ۲۰

تجربه‌ی مادرانه— پس کنکور چی می‌شه؟/ کبری محمودی / ۲۲

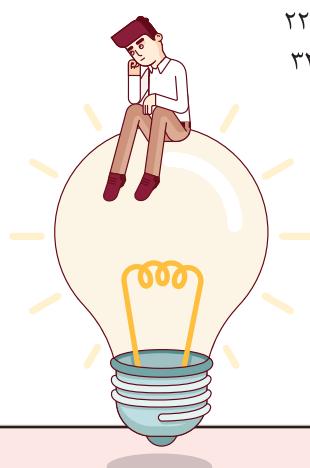
تجربه‌های ناب— تجربه‌ی یک کار متفاوت! / زهره خواجه‌جی / ۳۲

رویکردهای تربیتی— صد زبان کودکی/ علیرضا پیربابا / ۳۴

خاطره— ۴۲

همراهان— ۴۷

آلبوم عکس— عکس یادگاری / ۴۸

قابل توجه نویسنده‌گان و مترجمان:

مقاله‌هایی که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با اهداف و رویکردهای آموزشی- تربیتی و فرهنگی این مجله مرتبط باشند و نایاب قابل‌در جای دیگری چاپ شده باشند. ● مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم خوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن هاباشد. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ● مقاله‌ی کیف در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شود. مقاله‌ای توانند با نام افزار word و روی CD و یا از طریق پیام‌گار مجله ارسال شوند. ● نظر مقاله باید روان و ازنظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود. ● محل قراردادن جدول‌ها، شکل‌ها و عکس‌های متن مشخص شود. ● مقاله باید دارای چکیده باشد و در آن هدف‌ها و پیام نوشتن در چند سطر تنظیم شود. ● کلمات حاوی مفاهیم نمایه (کلید واژه‌ها) از متن استخراج و روی صفحه‌ای جدآنها نوشته شوند. ● مقاله باید دارای نیتر اصلی، نیترهای فرعی در متن و سوتیتر باشد. ● معرفی نامه‌ی کوتاهی از نویسنده یا مترجم، عنایون و آثار او پیوست شود.

● لازم به ذکر است مجله در رد، قبول، ویرایش و تالیفی مقاله‌های رسیده مختار است. ● مقالات دریافتی بازگردانده نمی‌شود. ● آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبنی رأی و نظر مسئولان مجله نیست.

● علاوه بر این نکات، ضروری است به نکات مهم‌تری که در صفحه ۴۶ درج شده، توجه فرمایید.

عکاس: فریبا ابراهیمی

فرایادگاری

گرفتن عکس یادگاری در گذشته‌های نه چندان دور کار آسانی نبود. باید دوربینی می‌داشتی، فیلم خامی خریداری می‌کردی و موقعیت‌هایی فراهم می‌شد تا بتوانی عکسی به یادگار بگیری. امروزه به راحتی با دست در جیب کردن و در آوردن تلفن همراه از آن و باز کردن صفحه‌ی دوربین و لمس یک نشان می‌توان عکس‌هایی گرفت؛ هر عکسی.

در گذشته مجبور بودی در گرفتن عکس مقتضد باشی، چون عکاسی هزینه‌های زیادی داشت. همان لحظه هم نمی‌توانستی عکسی را که گرفته‌ای ببینی! فقط پس از ظهور و چاپ می‌توانستی بفهمی چند عکس خوب گرفته‌ای.

عکس‌های یادگاری در گذشته خیلی کم بودند. قدیمی‌ها تعداد عکس‌های یادگاری‌شان سیار کم است. و امروزی‌ها تا دلتان بخواهد عکس‌های گوناگون از جمله عکس یادگاری دارند. امروزه دیگر اصطلاح عکس یادگاری کمتر به کار می‌رود.

عکس یادگاری کلاسی هم دریغانه^۱ است که از یاد هم سن و سال‌های من نمی‌رود. یادم هست، وقتی در مدرسه می‌خواستند عکس یادگاری از کلاس بیندازند، از چند روز قبل اعلام می‌کردند. حالا دیگر این طور نیست!

نکته اینجاست که در گذشته، اگرچه تعداد عکس‌ها کم بود، اما یادگارهای فراوانی بودند که فراتر از عکس یادگاری عمل می‌کردند؛ یادگارهایی که در قلب‌ها می‌مانند و مانده‌اند و ظاهرآ خیال رفتن ندارند؛ یادگارهایی که تصویرشان نه روی کاغذ عکاسی، بلکه روی دل‌ها ثبت شده‌اند؛ یادگارهایی که از دریچه‌ی دوربین گرفته نشده‌اند، بلکه از دریچه‌ی نگاه و لمس مهربانی‌ها و حتی خشونت‌ها وارد قلب‌ها شده‌اند. معلمان ما می‌دانند که این عکس‌های یادگاری نیستند که خاطره‌ی معلم را در یاد داشن آموزان باقی می‌گذارند! بهترین یادگاری که از معلم در قلب بچه‌ها باقی می‌ماند، مهربانی اوست. رفتار مهربانانه و البته تأثیر خشونت و نامهربانی بیشتر در یادها خواهد ماند!

وقتی از مهربانی حرف می‌زنیم، از ادای مهربانی در آوردن سخن نمی‌گوییم. کسی که ادای مهربانی در می‌آورد، روزی عاقبت نامهربانی اش را با عصیانیتی بیجا بروز می‌دهد. مهربانی در معلم باید درونی، بی‌قصد، سیال و جاری باشد. مهربانی چیزی جز دوست داشتن همه‌ی انسان‌ها نیست. مهربانی سخت نیست.

مهربانی دیواری دفاعی علیه خشونت است. همه‌ی انسان‌ها با همه‌ی تفاوت‌هایی که با هم دارند، به مهربانی نیازمندند؛ هم نیازمند مهربانی دیدن و هم مهربانی کردن.

روی دیگر یادگارهایی که برای کودکان باقی می‌ماند، رفتار معلم است. معلم، هر رفتاری انجام بدهد، الگوی رفتاری دانش‌آموزانش می‌شود. رفتارهایی مثل زیبایی و خوش‌پوشی، نظم و ترتیب، وفای به عهد، لبخند به لب داشتن، و طنازی و آراستگی سخن در ذهن کودکان به یادگار می‌مانند. حتی خوب آموختن می‌تواند یادگاری بسیار ارزشمندی برای دانش‌آموزان باشد. و همه‌ی این‌ها از لوازم اولیه‌ی مهربانی است.

۱. دریغانه ترجمه‌ی داریوش شایگان برای واژه‌ی نوستالژی است.

دی ماه

مناسبات‌های آیینی

۴ دی، ۱۷ ربیع‌الثانی

ولادت حضرت عیسی مسیح (ع)
ولادت حضرت عیسی مسیح (ع)، به عنوان
یکی از پیامبران الهی صاحب کتاب، هر ساله
جشن گرفته می‌شود. آن حضرت مانند اغلب
پیامبران برای انجام رسالت‌ش رنج سیار کشید.

۲۰ دی، ۳ جمادی‌الاول

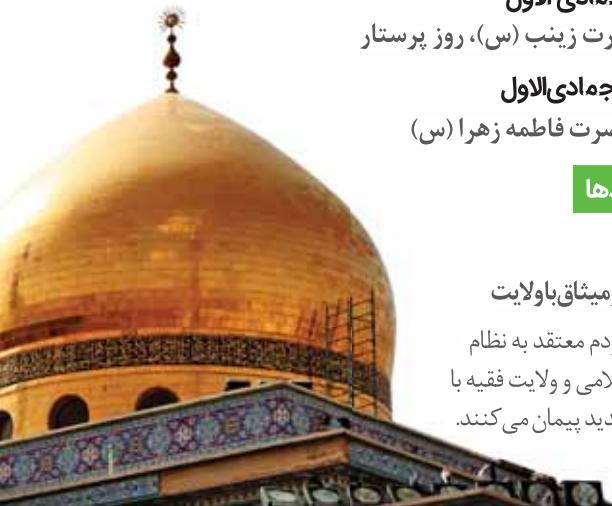
شهادت میرزا تقی خان امیرکبیر
میرزا تقی خان امیرکبیر یکی از وزیران متکر و
دلسوز تاریخ ایران بود. در دوران او اقدامات زیادی
در کشور برای مردم انجام شد. مهم‌ترین اقدام
امیرکبیر، راهاندازی مدرسه‌ی دارالفنون بود که
دانش آموزان بر جسته در آن درس می‌خواندند.

۲۲ دی، ۵ جمادی‌الاول

ولادت حضرت زینب (س)، روز پرستار

۳۰ دی، ۱۳ جمادی‌الاول

شهادت حضرت فاطمه زهرا (س)

رویدادها

۹ دی

روز بصیرت و میثاق با ولایت

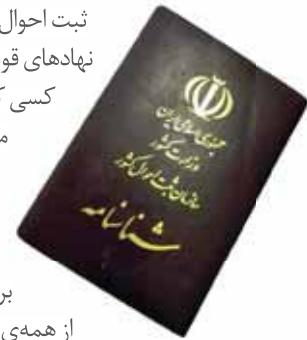
در این روز مردم معتقد به نظام
جمهوری اسلامی و ولایت فقیه با
رهبرشان تجدید پیمان می‌کنند.

مناسبات‌های آموزشی و عمومی

۱۳ دی

روز ثبت احوال

شناسنامه داشتن اهمیت زیادی دارد.
هر کسی باید بداند اسمش چیست؟
پدر و مادرش چه کسانی هستند؟ در
کجا به دنیا آمده است. شناسنامه را
ثبت احوال، به عنوان یکی از
نهادهای قوه‌ی قضاییه، به هر
کسی که متولد می‌شود،
می‌دهد. شناسنامه
ملاک به رسمیت
شناختن فرد در
جامعه است. فرد
بر اساس شناسنامه
از همه‌ی حقوق شهروندی
برخوردار می‌شود.

۵ دی

روز ایمنی در برابر زلزله و کاهش اثرات بلایای طبیعی
معمول‌ا در این روز، در مورد ایمنی در برابر زلزله
برنامه‌هایی اجرا می‌شود. همه‌ی مردم از کودکی باید
بدانند که در موقع زلزله چه اقداماتی انجام بدهند.

مسابقه

ماه‌نامه‌ی رشد آموزش ابتدایی تصمیم دارد طرح‌ها و فعالیت‌های شما را در زمینه‌ی «استفاده از مناسبات‌های تقویم در آموزش» به مسابقه بگذارد و به بهترین‌ها جایزه بدهد.
شما می‌توانید ایده‌ها و کارهایتان را برای ما بفرستید تا در صورت مناسب بودن، آن‌ها را به نام خودتان چاپ کنیم و در نهایت به بهترین طرح‌ها جایزه و تقدیرنامه تقدیم کنیم.

آموزگار ماندگار

گفت و گو با سید داود میرشفیعی لنگری معلم ماندگار استان مازندران

سید داود میرشفیعی لنگری، معلم با احساس و ماندگار استان مازندران است. وقتی پای صحبت می‌نشینی، گذر زمان را فراموش می‌کنی. آرام و بسیار متواضع است. دغدغه‌ی امروز و فردای دانش آموزان و معلمان را دارد. وقتی از گذشته و از معلمان تأثیرگذار در زندگی اش حرف می‌زند، چشمانش پر از اشک می‌شود. هنوز در آموزش و پرورش فعالیت دارد و معلمان جوان برایش ارزش بسیاری قائل هستند. آن‌ها هم دلشان می‌خواهد بنشینند پای صحبت‌مان و از خوبی‌هایش برایمان حرف بزنند که پر است از خاطرات تلخ و شیرین دور و نزدیک.

کردم و شب به آن گوش دادم، به خودم گفتم، این چه وضع املا گفتن است؟ سپس روش املا گفتنم را با روشی که در دوره‌های سپاه دانش آموزخانه بودم، مطابقت دادم. متوجه شدم هر آنچه انجام داده‌ام، اشتباه بوده است. یکی از هدف‌های آموزش املا بالا بردن حساسیت شنوایی دانش آموزان است و وقتی من چندین بار یک جمله را تکرار می‌کنم، نمی‌توانم این حس را در دانش آموز تقویت کنم. این بود که شیوه‌ام را تغییر دادم. نمونه‌ی این اتفاق برایم کم نبود. مدام کارم را نقد و بررسی کرده‌ام.

در دین ما آمده است، اگر در زندگی یا شغل‌تان رفتار مثبتی را بامشقت در وجود‌تان نهادینه کردید، بدانید پاداش زیادی از آن شما خواهد شد. من هم از جانب خداوند مورد محبت قرار گرفته‌ام و اگر تلاشی کرده‌ام، آن را از لطف و محبت پروردگار می‌دانم.

برایمان خاطره هم بگویید.

از یک دانش آموز خواستم پای تخته بیاید و بنویسد نان. البته با رویکرد قبل از سال هشتاد کتاب که رویکرد جزء به کل بود. در حال حاضر رویکرد زبان آموزی از کل به جزء است. دیدم دارد با گچ روی تخته بازی می‌کند. متوجه شدم نمی‌تواند بنویسد. گفتم بخش کن، صدا بکش، بخش کرد و صدا کشید. اما در نوشت‌ن روى صدای «ن» ماند. تازه «ن» را یاد گرفته بودند. گفتم، ببین، دقت کن، یکبار دیگر می‌گوییم، شما دقت کن و ببین صدای آخرش چه صدایی است.

● **چرا معلم شدید؟**
در زندگی هر انسان افراد تأثیرگذار زیادی وجود دارند. من در زندگی دو معلم داشتم که چنان از کودکی مرا شیفته‌ی معلمی کردند که نمی‌توانستم به جز آن شغلی انتخاب کنم. یکی از آن‌ها فردی به نام مدیر نورایی بود. من ایشان را ندیدم. او قبل از تولد من، با خانواده‌ی ما در ارتباط بوده، اما آن قدر خانواده‌ام و افرادی که ایشان را می‌شناختند از ایشان حرف می‌زندند، که من در خیال‌م با او زندگی می‌کردم. به نظرم آدم عجیبی می‌آمد، چون همه چیز را می‌دانست و من هم از همان طفولیت دلم می‌خواست مدیر نورایی بشوم. آموزگار دومم، مرحوم جواد فرزانه، یک آموزگار کامل بود. من در دوران کودکی و دانش آموزی در روستای فرآباد ساری به چشم می‌دیدم که همه چقدر برایش ارزش قائل بودند و در تمام تصمیم‌گیری‌ها از او نظر می‌خواستند. زمانی که در کوچه‌های محل راه می‌رفت، کسی جلوتر از اقدم برنمی‌داشت. بسیار منظم بود. آرزو داشتم روزی مانند مدیر نورایی و مدیر فرزانه در دل مردم جای بگیرم و معلم خوب و تأثیرگذاری باشم. این شد که برای خدمت سرپازی به سپاه دانش رفتم و شغل معلمی را برگزیدم.

● **در مورد شیوه‌ی معلمی تان برایمان بگویید.**
شیوه‌ی معلمی من، نقد شیوه‌ی تدریس می‌توسط خودم بود. با اولین حقوق معلمی، یک ضبط صوت فیلیپس خریدم تا صدایم را ضبط کنم. مثلاً اولین بار که صدایم را ضبط

نوشتم. حال می‌گویم: آقا معلم، خانم معلم، شما هم جرئت کن، این کار را انجام بده و بگذار تجربه‌هایت برای همکاران و نسل‌های بعد بمانند.

در اینجا باید از آقای سید عیسی میر شفیعی هم تشکر کنم. ایشان خودش آشنای کار بود و در زمینه‌ی آموزشی آیده‌های بسیار عالی داشت و مرا در نوشتن تجربه‌هایم تشویق کرد.

● اجازه می‌خواهم بپرسم، اگر برگردید و دوباره بخواهید شغلی برگزینید، آیا دوباره معلمی را انتخاب می‌کنید؟

دو انسان چنان روی من اثر گذاشتند که اگر صد بار برگردم، باز هم با افتخار معلمی را برمی‌کریم. باور کنید من بارها می‌توانستم آموزگاری را با شرایط و پست‌های دیگری عرض کنم، اما هرگز نپذیرفتم. هنوز هم حس می‌کنم تا آموزگاری فاصله‌ی زیادی دارم.

یک بار دیگر کلمه را تکرار کردم و نشانه‌ی آخر (صدای آخر) را کشیدم. گفتم (نان ن ن ن) او یکدفعه گفت: اینکه صدای اره موتوری پدرم است. گفتم: آهان، آفرین! پس تو صدای «ن» را بله‌ی.

خداد شاهد است همان‌جا به خودم گفتم چقدر ما معلمان غافلیم. دور و بر ما این همه صدای آشنا برای بچه‌ها هست و ما در کتاب‌ها دنبال آن‌ها می‌گردیم. این دانش‌آموز برای همیشه صدای «ن» را فهمید. گاهی که می‌خواستم صدایش کنم، به شوخي می‌گفتم: اره موتوری چطوری، و این تلنگری برای من بود.

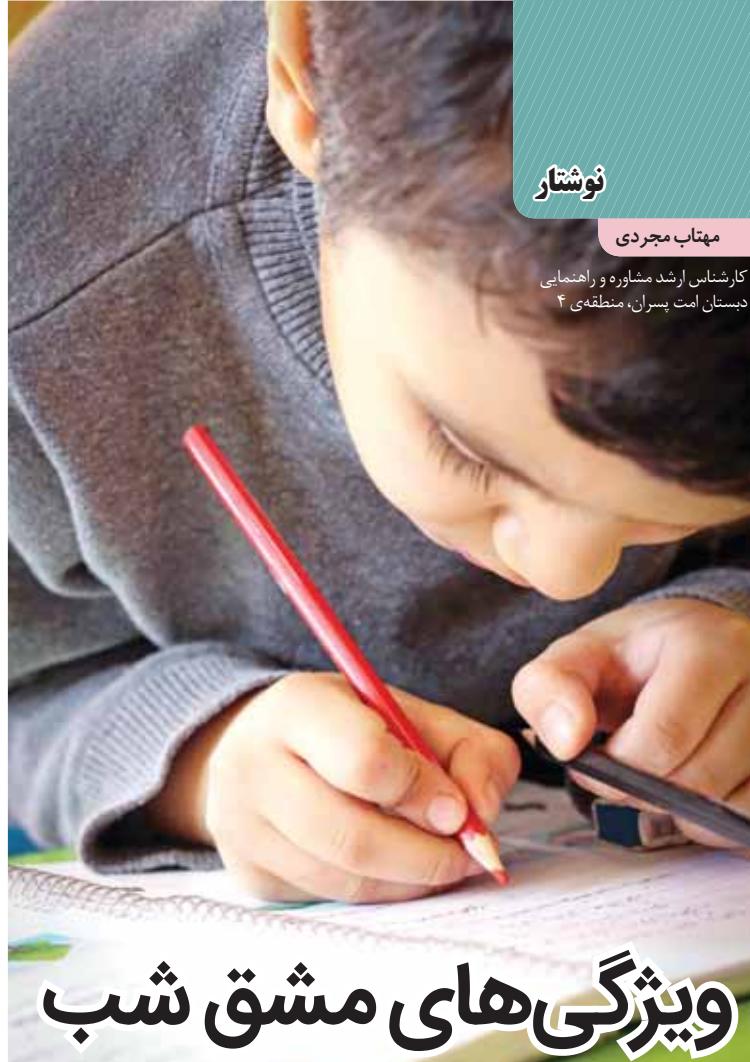
این خاطره را گفتم تا بگوییم چقدر خوب است در دوره‌های آموزشی مان برای معلمان جوان، از آن‌ها بخواهیم مهارت‌های خود را افزایش دهند و از طبیعت الهام بگیرند و دانش‌آموزان را به فضاهای اطرافشان حساس کنند.

● چه شد به نوشتن کتاب روی آوردید؟

به نظرم خوب است معلم تجربه‌های کلاسی خود را مکتوب کند، چون این تجربه‌های سختی به دست می‌آیند. من برای شما از ضبط صوتی و نقدهایی که از تدریس می‌کردم، گفتم، دلم می‌خواست این تجربه‌ها را انتقال بدهم تا شاید بتوانم در ذهن همکارانم ایده‌ای ایجاد کنم، همه‌ی ما نسبت به دانش‌آموزان این مرز و بوم مسئولیم و انتقال تجربه می‌تواند راهگشنا باشد. به نظرم ما معلمان ابتدایی در زمینه‌ی نوشتار و نگارش کتاب کمی ضعف داریم. من هر آنچه را انجام می‌دادم

● آموزگار ماندگار در یک نگاه
راهبر آموزشی
مدرس کتاب‌های جدید‌التألیف
مدرس روش‌های تدریس در تربیت معلم، از سال ۷۰ تا به حال
مدرس دفتر تألیف در رویکرد جدید سال‌های ۹۰ و ۹۱
مدرس تربیت معلم کلاس‌های چندپایه در سال ۹۴
داور جشنواره‌ی تدریس استانی و کشوری از سال ۷۳ تاکنون
مؤلف محتواهای پیش‌دبستانی استان مازندران
همکار تألیف کتاب روش‌های تدریس علوم تجربی پنج پایه در سال ۸۱
معلم نمونه‌ی استانی سال ۸۰ و کشوری سال ۸۱

مؤلف کتاب‌های علمی برای معلمان و دانشجویان:
۱. روش‌های تقویت املاء؛
۲. روش‌های آموزش انشاء؛
۳. فعالیت‌های علمی علوم تجربی (در سه جلد)؛
۴. یک موقعیت خاص به نام چندپایه؛
۵. روش آموزش کلیدوازه‌ها در فارسی اول؛
۶. تکلیف شب؛
۷. کتاب کار ریاضی (در دو جلد)؛
۸. جزوه‌ی آموزشی برای معلمان و ناظران استانی (هشت جلد).

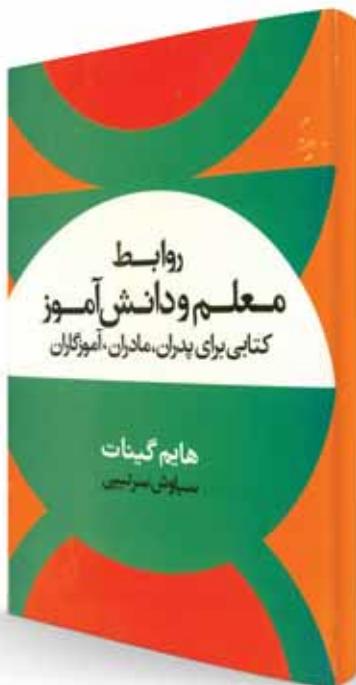

ویژگی‌های مشق شب

- یادگیری بدون برنامه مؤثر نیست.
۹. ساعت انجام تمرین باید خیلی زیاد باشد؛ تدریج و تناوب لازم است.
۱۰. تمرین باید براساس توانایی دانش‌آموز باشد، نه ناتوانی‌های او. ممکن است دانش‌آموزی با یک بار تمرین یاد بگیرد و یکی دیگر با چندین بار و دانش‌آموزی اصلاً نیاز به مشق نداشته باشد.
۱۱. تمرین باید با توجه به ظرفیت کلاس، به صورت فردی یا گروهی داده شود.
۱۲. می‌توان در انجام تمرین از وسایل و ابزار برای ارائه‌ی روش‌های جدید آموزشی استفاده کرد؛ مثلاً ضبط صدا و گوش دادن به آن، نوشتن املا با کمک همین صدای ضبط شده، گرفتن عکس از آموزش‌های جدید، و استفاده از کارت‌های آموزشی.
۱۳. تمرین باید از آسان به مشکل داده شود؛ اول ساده‌ترها، بعد پیچیده‌تر و مشکل‌ترها.
۱۴. تمرین باید در امتداد آموخته‌ها، مهارت‌ها و یادگیری‌های قبلی دانش‌آموز داده شود.
۱۵. تنوع در تمرین باید لحاظ شود. تمرین‌ها می‌توانند تلفیقی از درس‌ها را شامل شوند. برای دانش‌آموزی که متن درس را حفظ می‌کند و موقع املا جلو جلو می‌گوید می‌تواند می‌توان از سایر کتاب‌ها یا و می‌نویسد، می‌توان از این منابع انتخاب شود.
۱۶. از تمرین نباید برای تنبیه استفاده کرد. در این وضعیت، مشق هیچ کمکی به یادگیری نمی‌کند. تمرین و مشق باید ویژگی‌های متعددی داشته باشند و همواره باید آن‌ها را در نظر گرفت.
- در شماره‌ی بعدی مجله، با توجه به این موارد، و با نگاهی نو به منظور جذاب شدن و تقویت تمرکز و توجه دانش‌آموز، چند پیشنهاد را ارائه می‌کنم. این تمرین‌های توانند به صورت تلفیقی از محتوای درس‌هایی مثل علوم، هدیه، مطالعات، ریاضی و در پایه‌ی ششم کار و فناوری و تفکر و پژوهش داده شوند.

- هدف از انجام تمرین، مشق و تکالیف درسی، یادگیری بهتر، مؤثرتر، سریع‌تر، حفظ و تداوم و تشبیت یادگیری است. بنابراین، مشق روش یا وسیله‌ای است برای تسلط فرد در یادگیری امری خاص.
۱. در تمرین و مشق باید به آمادگی از نظر ابعاد رشدی (جسمی، عاطفی و شناختی) توجه کرد.
۲. تمرین باید به منظور رسیدن به هدفی خاص داده شود. معلم باید مشخص کند چه تمرینی را برای چه کسی و به چه منظور تعیین می‌کند.
۳. تمرین باید جاذبه داشته و شادی آور باشد.
۴. تمرین نباید خسته کننده باشد. هدف یادگیری لذت‌بخش است. یادگیری در

املا، به شاگردانش گفت: «املای لغات نامأنوس سخت است. کار مفیدی خواهد بود اگر شما حرف بی صدای اول آن کلمه‌ی سخت را بنویسید و بعدش هم یک خط تیره بکشید. من از طریق این نشانه و بافت جمله‌تان می‌فهمم که کدام کلمه مورد نظرتان است و وقتی نوشتہ‌تان را می‌خوانم، آن را روی کاغذتان می‌نویسم.» واکنش دانش‌آموزان این بود که نشستند و تا می‌توانستند داستان و شعر و نامه نوشتند. در یک مدرسه، برای کاستن از ترسی که دانش‌آموز از امتحان دارد، برنامه‌ی منظم زیر تهیه و اجرا شد: قبل از امتحان اصلی، سؤالات امتحانی زیادی به دانش‌آموزان دادند. این تست اساساً همان سؤالات امتحانی بود و علاوه بر آن، شامل چند موضوع جدید می‌شد. بچه‌ها از این کار خوشنان آمد. چون سؤال‌ها را از قبل می‌دانستند، از اضطرابشان کاسته شد، و از آنجا که می‌دانستند چه چیزی مطالعه کنند، کوشش بیشتری به خرج دادند و مطلب بیشتری به ذهنشان سپرندند.

ایجاد انگیزه و کاستن از ترس

دو نکته‌ی معلمی؛ برگرفته از کتاب «روابط معلم و دانش آموز» نوشه‌ی هایم گینات، ترجمه‌ی سیاوش سرتیپی

- اشتباه برای اصلاح کردن است.
- اصلاح را باید با ارزش دانست، نه اشتباه را.
- آدم نباید اجازه بدهد شکست سبب اشتغال خاطر بشود.

کاستن از ترس دانش آموز

یکی از معلمان، در اولین هفته‌ی سال تحصیلی، نامه‌ای به هر یک از شاگردان کلاسش فرستاد. در این نامه نوشه بود: «من مشکلی دارم و به کمک شما محتاجم. من می‌خواهم همه‌ی بچه‌ها را تشویق کنم تا به سؤالات پاسخ دهند. اما پی بردم که بعضی از آن‌ها می‌ترسند این کار را نجات دهنند. می‌ترسند مسخره شوند. به کمکتان احتیاج دارم تا مطمئن شومن که اگر کسی اشتباه جواب داد، به او نخواهند خنده‌ید یا مسخره‌اش نخواهند کرد. در کلاس ما جایز نیست حرفاها بی‌زده شود یا حرکاتی انجام گیرد که معنی اش این باشد: «تو خنگی». این قبیل حرفا و حرکات رنجش پدید می‌آورد و مانع پیشرفت می‌شود. به جای حمله ور شدن به نفر دیگر، بگویید: «من جواب دیگری دارم.»

این نامه، با آنکه خطاب به شاگردان کلاس نوشه شده بود، از نظر والدین آن‌ها نیز گذشت. این نوشه، والدین را با فلسفه‌ی معلم فرزندانش آشنا کرد و نیز متذکر اعمال خود آشان شد. هر وقت که دانش‌آموزی اصل فوق رانقض می‌کرد، نسخه‌ای از این نامه برای تذکر به او فرستاده می‌شد.

معلمی دیگر، برای خلاص کردن دانش‌آموزان از ترس ناشی از غلط در

اندرزهایی برای ایجاد انگیزه

علم‌ها غالباً از روان‌شناسان می‌پرسند چگونه می‌توان در دانش‌آموز انگیزه‌ی یادگیری ایجاد کرد. پاسخ این است: «در او احساس اطمینان و اعتماد ایجاد کنید تا بتواند شکست را متحمل شود.» عمدۀ‌ترین مانع یادگیری ترس است: ترس از شکست، ترس از توبیخ، ترس از احتمق به نظر آمدن. معلم کارامد این امکان را برای هر دانش‌آموز فراهم می‌آورد که وقتی اشتباه می‌کند، خودش را از تنبیه و مجازات در امان بداند. از میان بردن ترس در دانش‌آموز، زمینه‌ای برای تلاش و کوشش در او ایجاد می‌کند. پذیرفتن اشتباه دانش‌آموز با روی خوش، او را به یادگیری تشویق می‌کند.

یکی از معلمان، برای آنکه میل به یادگیری را در دانش‌آموزانش برانگیزد، تشویقشان کرد که مفهوم شکست در زندگی‌شان را مورد بحث قرار دهنند. دانش‌آموزان درباره‌ی ترسشان از شکست و نیز درباره‌ی رنج تحقیر صحبت کردند. معلم و شاگردانش، به عنوان نتیجه‌ی بحث، تعدادی اندرز انگیزه‌بخش را که راهنمای زیستن و یادگرفتن در کلاس هستند، فهرست کردند و آن را جای مشخصی روی دیوار مقابل کلاس در معرض دید گذاشتند:

- در این کلاس اشتباه کردن مجاز است.
- خطاب‌بلا نیست.
- اشتباه آموزنده است.
- آدم ممکن است اشتباه کند، اما نباید بر اشتباهش مصراش داشد. نباید همه‌ی حواسش را به آن مشغول کند و نباید آن را توجیه کند.

اعداد تقریبی و تخمین

(بخش دوم)

مطالبی برای افزایش دانش موضوعی ریاضی معلمان

در کتاب‌های درسی ریاضی ابتدایی موضوع‌هایی هستند که یا دانش آموزان در یادگیری آن‌ها مشکل دارند یا معلمان در یاددهی آن‌ها. در این دوره از مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی، در هر شماره درباره‌ی یکی از آن‌ها صحبت می‌کنیم. قصد نداریم در اینجا روش تدریس بیان کنیم، بلکه آن را به عنوان یک موضوع یا مفهوم ریاضی بررسی خواهیم کرد تا دانش موضوعی خود را برای تدریس بهتر آن افزایش دهیم.

لازم است بتوانیم به جای عددهای اصلی، عددهای تقریبی مناسبی را جایگزین کنیم. در این شماره و شماره‌ی آینده با تخمین و انواع آن آشنا می‌شویم؛ تخمین در انجام چهار عمل اصلی اعداد (جمع، تفکیق، ضرب و تقسیم) اعداد صحیح و اعشاری و کسری؛ تخمین در شمارش تعداد؛ تخمین در اندازه‌گیری. همچنین، با مرور مطالب شش کتاب ریاضی دوره‌ی ابتدایی، روند آشنا نیای دانش آموزان با تخمین در دوره‌ی ابتدایی را در جدولی بررسی خواهیم کرد.

توانایی «تخمین» یکی از توانایی‌های فرایندی در ریاضیات است که نه تنها در اصول و استانداردهای آموزشی بسیاری از کشورها، که در برنامه‌ی درسی ملی ایران نیز بر آن تأکید شده است. در برنامه‌ی درسی ملی ایران، در بخش مربوط به قلمرو حوزه‌ی ریاضیات، از «تخمین زدن و دقت یافتن به عنوان دو فرایند از فرایندهای ریاضی نام برده شده است که دانش آموزان باید با آن‌ها آشنا شوند و در آن‌ها مهارت یابند». «محاسبات تخمینی» از مهارت‌های سطح بالا در تفکر است که به تصمیم‌گیری‌های زیادی نیاز دارد. اول، باید تصمیم گرفت چه موقع به جای محاسبات دقیق، حاصل تخمینی را به دست آورد (این تصمیم به زمینه‌ی مسئله‌ی مورد نظر وابسته است)؛ دوم، باید تصمیم گرفت با کدام روش حاصل تخمینی موردنظر را به دست آورد (این تصمیم به نوع محاسبات یا نوع تخمین و دقته) که لازم داریم مرتبط است؛ و بالاخره، باید تصمیم گرفت مقدار تخمینی به دست آمده تا چه اندازه مناسب است و چقدر به مقدار واقعی نزدیک است (این موضوع به درک عددی ما وابسته است).

تخمین زدن در زندگی روزمره بسیار کارگشاست، مانند زمانی که مجبوریم محاسباتی انجام دهیم؛ مثلاً قیمت کالایی را پس از تخفیف حساب کنیم یا برای اینکه ببینیم اصلاً در کارت بانکی مان به اندازه‌ی کافی پول داریم یا نه، باید مجموع خریدهایمان را به دست بیاوریم. این دست محاسبات را که غالباً با قیمت‌ها و خرچ و دخلمان مرتبط است، می‌توانیم با راهبردهای محاسبات ذهنی، یا با استفاده از روش‌های متدالوی محاسباتی، یا ماشین حساب انجام دهیم، اما در بسیاری از موارد، اصلاً نیازی به انجام محاسبه‌ی دقیق و یافتن مقدار دقیق مورد نظر نداریم و همین که تقریب خوبی از پاسخ داشته باشیم، برایمان کافی است. در اینجاست که موضوع تقریب اعداد و تخمین در محاسبات به میان می‌آید. علاوه بر این‌ها، گاهی هم وزن یک بسته، زمان انجام یک کار، فاصله از جایی یا تعداد اشیای داخل یک بسته را لازم داریم. در این موارد نیز با تخمین سروکار داریم؛ منتها با تخمین در اندازه یا تعداد.

در مطلب شماره‌ی گذشته‌ی این مجله، با مفهوم تقریب‌بازدن آشنا شدیم و انواع روش‌هایی تقریب را مرور کردیم؛ زیرا بسیاری مواقع، برای تخمین در محاسبات،

شخصی محاسبات را ذهنی و سریع تر از انجام الگوریتم های استاندارد انجام داد، خوب است که چنین عمل کنیم. باز ممکن است بگویید چه نیازی هست که وقت و فرمان را برای کشف و انجام راهبردهای شخصی هدر دهیم؟ کمترین نفع چنین کاری، کمک به محاسبات تخمینی است که همه روزه در گیر آن ها هستیم. موضوع اصلی این مطلب تخمین است و صحبت از راهبردهای شخصی برای یافتن مقدار دقیق عبارت های بی ربط به نظر می رسد. اما این موضوع را مطرح کردیم تا به این نکته می اشاره کنیم که همان قدر که در خلق راهبردهای شخصی باید در ک خوبی از عددها داشته باشیم و ارتباط بین عددها را بشناسیم، یعنی «حس عددی» خوبی داشته باشیم، برای تخمین در محاسبات نیازمند حس عددی هستیم.

در ادامه ای مطلب، چند روش در تخمین محاسبات با عددهای صحیح آمده اند.

نحوه اصلی در محاسبات چهار عمل

عبارت زیر را ببینید:

شما چگونه حاصل این عبارت را به دست می آورید؟ خب، یک راه این است که از همه‌ی الگوریتم‌هایی که برای چهار عمل ضلیل یاد گرفته‌اید استفاده کنید و بدون تفکر یا خلاقیت، تنها عملیات خواسته شده را به ترتیب اولویت قرار داده شده در عبارت‌های ریاضی انجام دهید: یعنی اول ضرب 14×3 ، بعد تفریق حاصل ضرب به دست آمده از 752 ، و بالاخره تقسیم عدد به دست آمده بر 71 . برای این کار به مداد کاغذ نیاز دارید. اما یکی از موضوعاتی که مزروه در آموزش ریاضیات به کودکان سیار مورد توجه است، این است که به کودکان جازه به دهیم راهبردهای شخصی خودشان را برای محاسبات چهار عمل اصلی بسازند و از آن‌ها استفاده کنند. بگذارید من راهبرد شخصی خودم برای یافتن حاصل عبارت $71 \div 752 - 3 \times 14$ را به شما نشان بدهم تا متوجه منظورم شوید. تصویر مقابل را بینید.

محاسبات تخمینی و محاسبات ذهنی

و مهارت متفاوت هستند، ولی به هم
سیار وابسته‌اند. برای انجام محاسبات
خیمنی، با اعدادی که کار کردن با
ن‌ها برایمان ساده‌تر است، محاسبات
نهنی انجام می‌دهیم.

با انواع تخمين آشنا شوید

۱. تخمین در اندازه؛ یعنی بدون اندازه‌گیری دقیق، اندازه‌ی موردنظر را به صورت تقریبی بیان کنیم. مانند طول یک راهرو یا وزن یک بسته یا زمان رسیدن به یک

۲. تخمین در تعداد؛ یعنی بدون شمارش دقیق، تعداد اعضای یک مجموعه را بیان کنیم. مانند تخمین تعداد دانش آموزان یک کلاس یا تعداد میوه های داخل یک ظرف.

٣. تخمین در محاسبات: یعنی بدون انجام محاسبات دقیق، حاصل یک عبارت را به صورت تقریبی به دست بیاوریم.

تخمین در تفریق و ضرب و تقسیم: مشابه جمع، روش‌های متعددی برای تخمین در یافتن حاصل تفریق یا حاصل ضرب یا حاصل تقسیم دو عدد وجود دارد. مهم‌ترین آن‌ها که در کتاب‌های درسی ابتدایی نیز معرفی شده، این است که عددها را با تقریب مناسبی گرد کنید و اعداد گرد شده را در محاسبات استفاده کنید. این مثال‌ها را ببینید:

$$176 - 27 \simeq 200 - 30 = 170$$

$$176 \times 27 \simeq 200 \times 30 = 6000$$

$$176 \div 27 \simeq 180 \div 30 = 6$$

● روش دیگری که در تفریق و تقسیم خیلی کاربرد دارد، این است که عدد دوم را به عددی نزدیک کنیم که عملیات با آن راحت‌تر باشد. مثال‌های زیر را ببینید:

$$124 - 76 \simeq 124 - 74 = 50$$

اگر به جای ۷۶ داشته باشیم، تفریق راحت‌تر است، زیرا ۴ ها با هم می‌روند.

$$48 \div 9 \simeq 48 \div 8 = 6$$

اگر به جای ۸، ۹ داشته باشیم، تقسیم راحت‌تر انجام می‌شود.

● روش دیگری که در تقسیم کاربرد دارد، این است که تقسیم را به صورت ضرب در نظر بگیریم و ببینیم عدد مجهول ما به چه عددی نزدیک‌تر است؟ مثال زیر را ببینید:

حاصل تقسیم $342 \div 71$ را می‌خواهیم، در واقع، دنبال عددی هستیم که اگر در $70 \times$ ضرب شود، حاصل شود: $\square \times 71 = 342$. می‌دانیم که 350 مضربی از 70 است و از ضرب 5 در 70 به دست می‌آید. از طرف دیگر، $342 \div 71$ تقریباً با 350 برابر است و 71 تقریباً با 70 . پس حاصل $342 \div 71$ تقریباً برابر 5 است:

$$342 \div 71 \simeq 5$$

تخمین حاصل جمع: برای تخمین حاصل جمع دو یا چند عدد،

چند روش وجود دارد:

● عددهای موردنظر را با تقریب مناسب گرد می‌کنیم و حاصل

عددهای گرد شده را به دست می‌آوریم. مثال:

$$756 + 127 \simeq 800 + 100 = 900$$

پس حاصل $756 + 127$ تقریباً 900 است.

● ابتدا عددها را با تقریب مناسب قطع می‌کنیم و حاصل عددهای قطع شده را به دست می‌آوریم. برای اینکه خطای محاسبه کمتر باشد، مقادیر قطع شده را نیز به صورت تقریبی با هم جمع می‌کنیم. مثال:

$$756 + 127 \simeq 700 + 100 = 800$$

$$56 + 27 \simeq 60 + 30 = 90$$

$$756 + 127 \simeq 800 + 90 = 890$$

می‌بینید که حاصل‌های 900 و 890 (از دو روش بالا) خیلی به هم نزدیک‌اند.

● عددها را براساس شناختی که از اعداد داریم گروه‌بندی و پس از آن جمع می‌کنیم. این روش برای یافتن حاصل جمع چند عدد مناسب است. مثال:

$$17 + 33 + 56 + 14 = 20 + 30 + 60 + 10 = 120$$

این روش به محاسبات ذهنی بسیار شبیه است. اگر عددهای این طور

با هم جو نیاشند، تخمین و تقریب خود را نشان می‌دهند. مثال:

$$17 + 34 + 55 + 16 = 20 + 30 + 60 + 10 = 120$$

نقد دوستانه

کتاب‌های ریاضی شش پایه‌ی ابتدایی را صفحه‌به صفحه و خط به خط بررسی کردیم و تمام موضوعاتی را که به شکلی به تقریب و تخمین ارتقا دارند، به‌طور خلاصه در جدول نوشتیم. البته ممکن است قسمت‌هایی از چشم ما دور مانده باشند. لطفاً شما جدول را به دقت کامل کنید. آنچه در این بررسی جلب توجه می‌کند، این است که در ریاضیات دوره‌ی ابتدایی کشور ما، به آموزش تخمین در شمارش تعداد و تخمین در اندازه‌گیری خیلی کم پرداخته شده است. همچنین، در تخمین در محاسبات، اصل‌اً محاسبات تخمینی با عددهای کسری وجود ندارند و محاسبات تخمینی با عددهای اعشاری نیز بسیار محدودند. محاسبات تخمینی چهار عمل اصلی عده‌های طبیعی که از پایه‌ی دوم در کتاب ریاضی آمده است، بدون برنامه‌ی منسجمی، در پایه‌های سوم تا پنجم کم رنگ می‌شود و فصل هفتم کتاب ششم که موضوعش فقط «تقریب» است، به تقریب زدن‌های پایه‌های قبل متصل و مرتبط نمی‌شود. موضوعات این مجموعه نوشتۀ‌ها، آشنایی معلمان با تقریب و تخمین و استفاده‌ی آگاهانه‌ی آن‌ها از موقعیت‌های مختلف برای توسعه‌ی توانایی تخمین در دانش آموزان را بیشتر می‌کند.

برای تخمین خوب و مناسب چه توانایی‌هایی لازم دارید؟

برای اینکه بتوانید تخمین‌های خوبی بزنید، باید «حس عددی» خود را تقویت کنید؛ یعنی در ک خوبی از بزرگی عددها داشته باشید. همچنین، در تخمین اندازه‌ها، باید واحدهای اندازه‌گیری و بزرگی آن‌ها را به خوبی بشناسید.

تخمین در محاسبات چه ویژگی‌هایی دارد؟

۱. به صورت ذهنی و بدون نیاز به محاسبه روی کاغذ انجام می‌شود؛
۲. به سرعت انجام می‌شود؛
۳. جواب‌هایی به ما می‌دهد که برای تصمیم‌گیری ما کافی هستند؛ حتی اگر دقیق نباشند.

جدول موضوعات مرتب‌بای تخمین و تقریب در کتاب‌های ریاضی ابتدایی

پایه	صفحة	موضوع
	۸	حدس بزن پایین صفحه، که تخمین تعداد است.
	۲۰-۲۲	«جمع و تفریق دهتایی» برای توسعه‌ی توانایی محاسبات ذهنی که در محاسبات تخمینی استفاده می‌شود.
	۲۲	یافتن مکان تقریبی یک عدد روی محور.
	۳۰	یافتن مکان تقریبی یک عدد روی محور و توجه به مناسب بودن تقریب با بررسی «تزدیک بودن» به عددهای دیگر.
	۳۳	تقریب اعداد و یافتن حاصل جمع با حاصل تقریبی تفریق.
	۶۴-۶۵	عدادهای سه‌ رقمی تقریبی و تقریب‌بزدن با روش قطع کردن.
	۶۶-۶۹	جدول مضرب‌های ده و فعالیت‌هایی برای جمع مضرب‌های ده به منظور توسعه‌ی توانایی محاسبات ذهنی که در محاسبات تخمینی استفاده می‌شود. (تمرین‌های ۴ و ۵ ص ۶۹)
دوم	۷۴-۷۹	موضوع اصلی این صفحات، واحدهای استاندارد اندازه‌گیری و تقسیم واحد اصلی به واحدهای کوچک‌تر برای بالا بودن «دقت» در اندازه‌گیری است. می‌بینید که کامل‌با با موضوع اندازه‌گیری تخمینی در هم تبینه می‌شود. موضوع دقت در اندازه‌گیری در صفحه‌های ۸۰ تا ۸۷ و در معرفی واحدهای سانتی‌متر و میلی‌متر نیز آدامه دارد.
	۹۶-۹۷	روش محاسبات ذهنی که در محاسبات تخمینی استفاده می‌شود.
	۱۳۶-۱۳۸	استفاده از تقریب در ترسیم نمودارهای آماری.
	۳۷	یافتن مکان تقریبی یک عدد روی محور؛ تقریب به روش قطع کردن.
	۴۰	تمرین‌های ۴ و ۵ که درباره‌ی تخمین در اندازه‌گیری هستند.
	۴۸	تمرین‌های ۱ و ۴ که در واقع درباره‌ی تخمین در اندازه‌گیری هستند تا به کمک آن کسرهای شکل‌ها را بیان کنند.
	۱۰۰	استفاده از روش قطع کردن و عددهای تقریبی برای مقایسه‌ی اعداد چند رقمی.
	۱۰۲	استفاده از روش قطع کردن و عددهای تقریبی برای یافتن حاصل جمع و تفریق اعداد چند رقمی.
	۱۰۴	توسعه‌ی توانایی محاسبات ذهنی که در محاسبات تخمینی استفاده می‌شود.
سوم	۱۴۰ و ۱۴۳	یافتن حاصل ضرب تقریبی.
	۱۴۱	توسعه‌ی توانایی محاسبات ذهنی که در محاسبات تخمینی استفاده می‌شود.
	۵۵	تمرین‌های ۱ و ۳ که می‌توانند برای توسعه‌ی روش محاسبات ذهنی در ضرب که در محاسبات تخمینی استفاده می‌شود، به کار روند.
چهارم	۵۶-۵۹	تقریب اعداد با روش گرد کردن؛ محاسبات تخمینی (ضرب و تقسیم) با اعداد تقریبی؛ نمایش تقریبی اعداد روی محور.
	۹۰	یافتن مکان تقریبی یک عدد اعشاری روی محور و افزایش دقت نمایش با تقسیم کردن واحدهای کوچک‌تر.
	۹۴	جمع تقریبی اعداد اعشاری با روش قطع کردن بخش اعشار.
	۹۶	فعالیت ۲ که درباره‌ی حاصل تقریبی تفریق است.
	۹۹-۱۰۰	حاصل ضرب اعداد اعشاری در مضرب‌های ده که به توسعه‌ی توانایی محاسبات ذهنی مورد استفاده در محاسبات تخمینی کمک می‌کند.
پنجم	۱۲۶-۱۳۳	استفاده از عدددهای تقریبی در آمار.
	۴۶	تمرین ۵ که درباره‌ی جمع و تفریق ذهنی اعداد اعشاری است و در محاسبات تخمینی استفاده می‌شود.
	۴۸-۵۰	فعالیت‌هایی درباره‌ی ضرب و تقسیم ذهنی اعداد اعشاری که در محاسبات تخمینی استفاده می‌شود.
	۸۹	تخمین در اندازه‌گیری (طول).
	۹۶	تخمین در اندازه‌گیری (جرم).
	۹۷	تمرین ۶ که تخمین در اندازه‌گیری (گنجایش) است و تخمین در محاسبات اعشاری.
	۱۰۱	تمرین ۲ که تخمین در اندازه‌گیری (مساحت) است.
ششم	۱۳۹-۱۴۴	مفهوم تقریب؛ روش قطع کردن؛ روش گرد کردن؛ اندازه‌گیری و محاسبه‌های تقریبی.
	۱۳۱ تا ۱۴۱	فصل ۷: ص

مهارت تصمیم‌گیری

یکی از مهم‌ترین مهارت‌های زندگی مهارت تصمیم‌گیری است. انسان‌ها از دوران کودکی و در همه‌ی عمرشان همواره در موقعیت‌هایی قرار می‌گیرند که باید «انتخاب» کنند و «تصمیم» بگیرند. اگر از دوران کودکی روش صحیح تصمیم‌گیری را به کودکان آموزش دهیم، آن‌ها را برای قدم گذاشتن در مسیر زندگی کم خطا آماده می‌کنیم.

مفهوم «انتخاب کردن» آشنا می‌کنند. کودک‌می‌فهمد و می‌داند که باید فکر کند، پیش خود سبک و سنگین کند و دست به انتخاب بزند. برای آموزش مهارت تصمیم‌گیری به دانش‌آموزان، ابتدا در مورد انتخاب و اهمیت انتخاب درست صحبت کنید. می‌توانید مفهوم انتخاب را با مثال‌های ساده و قابل اجرا در کلاس روشن‌تر و قابل فهم‌تر کنید.

مثالاً به تابلوهای کلاس اشاره کنید و از دانش‌آموزان بخواهید درباره‌ی جای آن‌ها صحبت کنند. برای نمونه: آرمان، به نظرت این تابلو همین جا که هست مناسب است، یا اگر جایش را عوض کنیم بهتر می‌شود؟ یا می‌توانید موارد دیگر را مثال بزنید:

- سعید، به نظرت رنگ پرده‌های کلاس خوب است یا بهتر بود کمی تیره‌تر یا روشن‌تر می‌بودند؟

- مجید، به نظر تو بهتر است صندلی‌ها دور تا دور کلاس چیده شوند یا همین طور پشت هم قرار بگیرند؟ از دانش‌آموزان داوطلب بخواهید در مورد انتخاب‌ها صحبت کنند. برای بعضی از پاسخ‌هایشان دلیل بخواهید. بخواهید فکر کنند، صحبت کنند و توضیح دهند. جدا از محیط کلاس، در وهله‌ی اول، والدین می‌توانند به راحتی مفهوم

کودکان با رشد شناختی و با ورود به عرصه‌ی زندگی اجتماعی، خیلی زود متوجه می‌شوند که زندگی متشکل از گستره‌ی مسائل مختلف است؛ از مسائل ساده‌ی زندگی تا ارتباط با همسالان و انجام تکالیف و حتی پوشش در محیط‌های اجتماعی که همگی او را با

انتخاب کردن را از کودکی به فرزندانشان آموزش دهند.

کودکان از همان سال‌های اول و دوم زندگی به تدریج با رشد شناختی، با مفهوم مقایسه کردن دو شیء یا دو فرد آشنا می‌شوند. انتخاب در مورد موارد «انتزاعی» با رشد کودکان و در محیط‌های متفاوت اجتماعی شکلی جدی به خود می‌گیرد.

والدین از همان سال‌های اولیه می‌توانند بستر تفکر و انتخاب را برای کودکانشان فراهم آورند؛ در مواردی مثل:

● **انتخاب رنگ و شکل لباس:** والدین باید انتخاب لباس کودکان را به عهده‌ی خود آنان بگذارند و در حین واگذاری این مسئولیت، بایدها و نبایدهای فرهنگی در مورد پوشش رانیز آموزش دهند.

● **انتخاب بازی و ابزار بازی:** برای مثال، الان دوست داری کدام بازی را با هم انجام دهیم؟ دوست داری چه

دنبال نداشته باشد.

- پیش از تصمیم‌گیری، با بزرگترها و دیگران مشورت کنیم؛ مشورت کردن همیشه استرس ما را کمتر می‌کند و راههای بهتری در اختیارمان قرار می‌دهد.

- هر تعداد انتخاب و فکر را که به ذهنمان می‌رسد، روی یک کاغذ بنویسیم.

- این انتخاب‌ها را بررسی کنیم؛ یعنی مزایا و معایب تصمیم‌ها را بنویسیم.

- مزایا و معایب هر تصمیم را بایکدیگر مقایسه کنیم.

برای تمرین پایانی، چند موقعیت متفاوت را مثال بزنید و به دانش‌آموزان فرصت دهید تصمیم‌بگیرند و نتایج را اعلام کنند.

نکته‌ی مهم

مهارت‌های زندگی با تمرین ایجاد می‌شوند. صحبت کردن، به تنهایی، تأثیر زیادی در ایجاد مهارت ندارد. مهارت‌ها باید با روش‌هایی مثل نمایش یا موقعیت‌های خاص تمرین شوند.

دو موقعیت متناقض ناخوشایند و خوشایند را مثال بزنید: رعایت رژیم غذایی و خوردن پیتزا و بخواهید دانش‌آموزان انتخاب کنند. از هر دانش‌آموز داوطلب بخواهید دلیل انتخابش را توضیح دهد. برای

دانش‌آموزان توضیح دهید انتخاب خوب آن است که پشیمانی به دنبال نداشته باشد. این مستلزم آن است که راجع به انتخاب‌هایمان به خوبی فکر کرده باشیم.

از دانش‌آموزان بخواهید در گروههای دو یا چند نفره در مورد تجربیاتشان صحبت کنند؛ موقعیت‌هایی که در آن‌ها باید دست به انتخاب می‌زند و اینکه چطور این کار را کرده‌اند.

فرصت دهید دانش‌آموزان گفت‌و‌گو کنند. گفت‌و‌گو اهمیت انتخاب را برای آنان روشن تر می‌کند. راهکارهایی را برای تصمیم‌گیری بهتر آموزش دهید: - قبل از تصمیم‌گیری باید به اندازه‌ی کافی فکر و بررسی کنیم. - جویی تصمیم بگیریم که پشیمانی به

اسباب‌بازی‌ای برایت بخرم؟ (بهتر است سقف قیمت و شرایط اسباب بازی مناسب برای کودکان توضیح داده شود تا با مفهوم مدیریت مالی هم آشنا شوند).

- انتخاب میوه و خوراکی
- انتخاب نوع تغیریات، مثلًا پارک یا سینما یا شهر بازی

مواردی از این دست می‌توانند کودک را به فردی پویا، اهل تفکر و اهل انتخاب تبدیل کنند. در عین حال که درستهای نادرست‌ها در انتخاب کردن و مسئولیت‌پذیری رانیز به او می‌آموزند. در محیط آموزشی کلاس نیز مفهوم انتخاب به خوبی قابل آموزش است. دو چند موقعیت خوب مثل دعوت شدن به جشن تولد و داشتن بليط سینما را به صورت همزمان مثال بزنید و بخواهید دانش‌آموزان دست به انتخاب بزنند. دو یا چند موقعیت ناخوشایند مثل تحمل بیماری و تحمل آمپول دردناک را هم مثال بزنید و بخواهید انتخاب کنند.

یک مدرسه‌ی ژاپنی در هشت پرده گزارشی از مدرسه‌ی آی‌چی در ژاپن

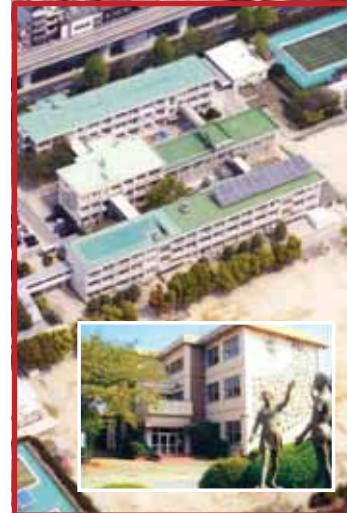
یکی از ویژگی‌های آموزش‌وپرورش ژاپن این است که آموزش‌وپرورش عمومی، آموزش تخصصی و تحصیلات تکمیلی همه زیر چتر یک وزارت خانه قرار می‌گیرند. این ویژگی امکان تعامل، هماهنگی، ارتباط معنادار آموزشی و تحقیقاتی را فراهم می‌کند و سبب می‌شود استاد دانشگاه در مدرسه حضور آموزشی و تحقیقاتی داشته باشد. در مواردی، حتی در بخشی از سال، نقش اجرایی و مدیریتی در آموزش عمومی یا حتی بیش‌دیستانی هم ایفا کند. به این دلیل، وجود مدرسه‌های وابسته به دانشگاه در ژاپن کاری رایج است. در بازدیدهایی که از چند مدرسه داشتیم، بزرگی مساحت مدرسه‌ها مشهود بود. گفته‌های برخی متخصصان آشنا به آموزش‌وپرورش ژاپن نیز از اختصاص فضاهای بزرگ به مدرسه‌ها حکایت دارد. این در حالی است که زمین در ژاپن، به دلیل محدودیت، حائز اهمیت است و بسیار حساب‌شده از آن استفاده می‌شود. گزارشی که در زیر می‌خوانید گشت و گذاری دو ساعته در یکی از این مدرسه‌های است.

ویژگی‌های بر جستی مدرسه

۱ راهروهای مدرسه

عرض راهرو تقریباً نصف عرض معمول راهروهای مدرسه‌های کشور ماست، اما کلاس‌ها بزرگ‌ترند. هر کلاس دو در به سمت راهرو و پنجره به سمت حیاط دارد. به سمت راهرو نیز هم‌هایش پنجره است و کلاس کاملاً پیداست. برخلاف مدرسه‌های ایران، راهرو در وسط ساختمان نیست، بلکه کنار ساختمان و فقط یک طرف کلاس است.

به این ترتیب، راهرو نیز به سمت حیاط

شده‌اند. در کلاس‌های پایه‌های چهارم، پنجم و ششم، یک کلاس به آن دسته از دانش‌آموزان ژاپنی اختصاص دارد که بیش از این در کشورهای دیگر تحصیل کرده‌اند.

در این کلاس‌ها بیشتر زبان ژاپنی آموزش داده می‌شود و با روش‌های شاد و توأم با بازی، مراحل آموزش تطبیقی طی می‌شود. در سایر کلاس‌ها حدود ۴۰ نفر دانش‌آموز در هر کلاس حضور دارند.

دبستان «آی‌چی» در شهر «ناگویا»، در زمینی بزرگ و در چهار بلوک ساختمانی احداث شده است. هر بلوک دارای سه طبقه است و طبقات هر بلوک از طریق پل به هم ارتباط دارند. چنین کلاس‌ها به نحوی است که کلاس‌های هم‌پایه در مجاورت هم قرار دارند. علاوه بر آن، مدرسه زمین بزرگ ورزشی، استخر شنا، استخر پرورش ماهی و ساختمان مستقل آشپزخانه دارد. ۶۷۵ دانش‌آموز این مدرسه در ۲۳ کلاس تقسیم

۲ زمین و فضاهای ورزشی

اگرچه ژاپن سرزمین سرسبزی است و آب فراوان دارد و نگهداری چمن برای آن کشور کار دشواری نیست، اما در چند مدرسه از جمله همین دبستان ناگویا، زمین ورزش از ماسه‌های ساحلی پوشیده و انباسته شده بود. علت را جویا نشدیم، اما روشن است، نگهداری زمین ماسه‌ای راحت‌تر و کم‌هزینه‌تر است. دانش‌آموزان در صورت افتادن و برخورد با ماسه، آسیب کمتری می‌بینند. علاوه بر آن، مدرسه استخر شنای روباز دارد که در خیلی از مدرسه‌های ژاپن دیده می‌شود.

دفتر مدرسه مراجعه نمی‌کند. معلم دانش‌آموزی را برای گرفتن ابزار به دفتر مدرسه نمی‌فرستد و همه‌چیز در دسترس است. از دیوار راهروها حداکثر استفاده می‌شود و روزنامه‌های دیواری، دستنوشته‌ها و فعالیت‌های دانش‌آموزان در آن‌ها نصب می‌شود. در مقابل یا مجاور هر کلاس یک آبخوری و روشویی با حداقل سه یا چهار شیر آب وجود دارد و دانش‌آموزان هر کلاس در کمترین زمان و مسافت به آبخوری دسترسی دارند.

پنجره دارد. نور طبیعی هم در راهروها وجود دارد. در کنار راهروها، قفسه‌ها و ابزار و وسایل متعددی تعییه شده‌اند که بسیار جلب‌نظر می‌کنند. کیف، جامدادی و هر آنچه دانش‌آموزان با خود می‌آورند، داخل آن قفسه‌ها قرار می‌گیرند. لباس‌های اضافی در جارختی‌های متحرک کنار راهرو آویخته می‌شوند. سبدهایی هم ابزار بازی و ورزشی مثل توپ و غیره را در خود جای داده‌اند. هیچ دانش‌آموزی برای گرفتن توپ به

۳ دفتر معلمان

در چند مدرسه و از جمله این مدرسه، دفتر معلمان اتاق کار بزرگی است که در آن میزهای متعدد کوچکی در کنار هم چیده شده‌اند و هر میز با پارتیشن کوتاهی از میز کناری جدا شده است. روی همه‌ی میزها انباسته است از کتاب، کاغذ و وسایل کار معلم. در وهله‌ی اول، روی همه‌ی میزها نوعی بی‌نظمی مشاهده می‌شود، ولی این پدیده در همه‌ی

پروردگاری مدرسه ممنوع

در ورودی همه‌ی مدرسه‌ها جاکفی‌هایی شبیه آنچه در ورودی مسجدهای خودمان داریم، قرار دارند. همه‌ی دانش‌آموزان، معلمان و مسئولان مدرسه کفشهایشان را عوض می‌کنند. دانش‌آموزان کفشهای راحتی می‌پوشند و بقیه با نوعی دمپایی که در بعضی مدرسه‌ها شبیه هم هستند، وارد مدرسه می‌شوند بنابراین، بدون استشنا در همه‌ی مدرسه‌ها از جمله این مدرسه، از ما خواسته شد کفشهایمان را داخل جاکفی بگذاریم و دمپایی مخصوص پوشیم. این کار به احتمال زیاد برای کنترل و رعایت بیشتر و بهتر بهداشت و راحتی دانش‌آموزان مدرسه برنامه‌ریزی شده است.

بنابراین، از هر کلاس بیش از ۱۰ نفر به آشپزخانه می‌روند. نظم دانش‌آموزان همه‌ی پایه‌ها که باید در این زمان مشخص و محدود غذا را حمل کنند، شگفت‌انگیز بود. چرا که به هر ترتیبی که از هر کلاس به صفت حمل غذا می‌رسیدند، با کمال حوصله در انتهای صفت می‌ایستادند. شاید هم خروج از کلاس‌ها با چند دقیقه تفاوت برنامه‌ریزی می‌شود. آشپزخانه دو در دارد، یکی برای ورود و دیگری برای خروج. در ابتدای در ورودی، هر دو نفر از دانش‌آموزان یک چارچوبه‌ی ساده را بر می‌دارند که شبیه برانکارد است و شبکه‌های داخلی آن برای جای گرفتن سطل فلزی در دار غذا یا سبد شیر و سبد ظروف طراحی شده است. سطل‌های غذا که برای هر نوع غذا یکسان و هماندازه‌اند، قبل از آمدن دانش‌آموزان به آشپزخانه همگی آماده شده‌اند و هر سطل فقط در شبکه‌ی داخلی یکی از

مراسم ناهار تقدیم‌بندی شده‌اند و به صورت دوره‌ای مسؤولیتی را بر عهده دارند. در روز بازدید ما از مدرسه، غذای دانش‌آموزان شامل برنج، نوعی خورش و سوپ بود. علاوه بر آن، همه‌روزه یک بطری شیر به همراه غذا به دانش‌آموزان داده می‌شود. همه‌ی دانش‌آموزان در کلاس خودشان ناهار می‌خورند. ویژگی بارز میز و صندلی کلاس‌ها این است که هر دانش‌آموز یک میز یک نفره‌ی مربع شکل و یک صندلی جداگانه دارد. به این ترتیب، به راحتی میزها و صندلی‌ها جایه‌جا می‌شوند و چینیش کلاس تغییر می‌کند. همه‌ی دانش‌آموزان هنگام فراهم کردن مقدمات صرف ناهار روپوش سفید می‌پوشند، کلاه سفید بر سر و ماسک محافظت بر دهان می‌گذارند. تعداد دانش‌آموزانی که برای حمل غذا به آشپزخانه می‌روند، برای آوردن هر نوع غذا و سبد شیر، دو نفر و برای حمل ظرف‌های غذا دو یا چهار نفر است.

مدارسهایی که مشاهده کردیم وجود داشت. در واقع نشانگر کار و فعالیت مداوم معلمان است. علاوه بر این، روی هر میز تلفن و لپ‌تاپ نیز دیده می‌شود. معمولاً یکی دو معلم نیز پشت میز کارشان، بی‌توجه به حضور ما، مشغول‌اند. دفتر معلمان تنها جایی برای استراحت و خوردن چای و قهوه نیست، بلکه به تمام معنی اتاق کار است.

۲ خوردن ناهار در مدرسه
براساس شنیده‌های، همه‌ی مدرسه‌های ژاپن ساعتی برای ناهار خوردن دارند که گفته می‌شود ژاپنی‌ها به آن برنامه‌ی آموزشی پنهان می‌گویند. این برنامه دانش‌آموزان را با سبک زندگی و مهارت‌های گوناگون آشنا می‌کند. در دبستان ناگویا زنگ ناهار ۱ بعد از ظهر است که با پخش آهنگ کوتاهی از بلندگوهای مدرسه شروع می‌شود. دانش‌آموزان هر پایه قبل برای اجرای

همه سرحال و سرزنه مشاهده می‌شوند. البته برای ما که بازدیدکننده بودیم، گاهی با حرکات کودکانه و شکلک ابراز وجود می‌کردند. در ادامه‌ی صرف ناهار، دانش‌آموزانی که سیر نشده‌اند و غذای بیشتری می‌خواهند، به کنار همان میزهای توزیع غذا می‌آیند. این بار معمولاً معلم غذای مازاد را توزیع می‌کند. برای اینکه کنترل اندازه‌ی غذا به دانش‌آموزان مقاضی در دستش باشد و توزیع درست انجام شود. پس از خوردن ناهار، دو نفر از دانش‌آموزان در انتهای کلاس می‌ایستند و لحظاتی کوتاه نیایش می‌کنند (نوعی شکرگزاری). سپس به سرعت ظرف‌ها جمع‌آوری می‌شوند و ظرف‌های خالی به همان ترتیب به آشپزخانه باز گردانده می‌شوند. این برنامه از ابتدا تا انتهای فقط ۴۰ دقیقه طول می‌کشد و سراسر آن آموزش سبک زندگی است.

چارچوبهای غذا را در راهروی مقابل و کنار در انتهای کلاس به زمین می‌گذارند. سطلهای حاوی غذا و سبدهای شیر و ظرف‌های غذا را هم روی میزهای کار انتهای کلاس قرار می‌دهند. تعدادی از دانش‌آموزان مسئولیت توزیع غذا را بر عهده دارند و بقیه در حاشیه‌ی کلاس صفت‌نشانی می‌دهند و به ترتیب و با نظم، اما همچنان با نشاط و شور، یکی پس از دیگری انواع غذا و شیر را دریافت می‌کنند و در کنار دیگر دانش‌آموزان و در کنار میز غذاخوری که حالا به شکل طولی درآمده است، می‌نشینند. معلم تیز در کنار دانش‌آموزان و در کنار همان میزها می‌نشینند و از همان غذایی می‌خورد که دانش‌آموزان می‌خورند. نکته‌ی جالب توجه اینکه وقتی غذا توزیع می‌شود، کسانی که می‌پندارند غذا برای آن‌ها زیاد است، قبل از دست زدن به غذا، مقداری از غذایشان را به ظرف اصلی غذا بازمی‌گردانند. در هنگام غذاخوردن،

⑥ زنگ پاکیزگی
گفته می‌شود ناهار خوردن در مدرسه و زنگ پاکیزگی دو برنامه‌ی آموزشی پنهان در مدرسه‌های ژاپن هستند. زنگ پاکیزگی همه‌روزه پس از صرف ناهار و با پخش آهنج شروع می‌شود. همه‌ی دانش‌آموزان مدرسه (۶۷۵ نفر) گروه‌بندی شده‌اند. هر گروه مسئولیت‌هایی بر عهده دارد و با ابزارهای مخصوص مشغول پاک‌کردن و تمیز کردن مدرسه می‌شود. ابزار تمیز کردن مدرسه شامل حوله برای تمیز کردن میز، صندلی، کف و دیوارها، تی، جاروی دستی، جاروی دسته‌دار بلند، خاک‌انداز و جاروهای بزرگ برای تمیز کردن محوطه است. دانش‌آموزان این وسایل را از اتاقک مخصوص بر می‌دارند. حوله نیز از روی بند رختی که در راهروهای مدرسه گذاشته شده است و پس از تمیز کردن مدرسه در روز قبل شسته و خشک شده است، برداشته

آن را به کلاس می‌برند. همین طور سبد شیر و سبد ظروف. همه‌ی این کارها با سرعت بسیار زیاد و بدون دستپاچگی و با نظمی قابل تحسین انجام می‌شود. در سراسر این فرایند که به رساندن غذا به کلاس درس می‌انجامد، شور و نشاط و روحیه‌ی تعاون و مشارکت در دانش‌آموزان موج می‌زنند.

در این فاصله، دانش‌آموزانی که در کلاس منظر آمدن غذا بوده‌اند، میزها را به صورت رده‌های طولی مرتب کرده‌اند و آماده‌ی دریافت و خوردن غذا هستند.

در مدرسه‌هایی که ما بازدید کردیم، کلاس‌ها دو در ورودی داشتند؛ یک در جلوی کلاس به سمت تخته‌سیاه و در دیگر در انتهای کلاس. در انتهای کلاس، چند میز کار هم قرار دارد و رویه‌روی دیوار تخته‌سیاه در نقطه‌ی مقابل، یک وايتبرد نصب شده است.

و در جای خود مستقر می‌شوند و رو به سوی تخته‌سیاه و معلم که کنار تخته‌سیاه ایستاده است می‌نشینند. دانش‌آموزان پایه‌های اول و دوم پس از زنگ پاکیزگی یک جلسه‌ی آموزشی و بقیه‌ی دانش‌آموزان دو جلسه‌ی آموزشی دارند و سپس به خانه می‌روند. معلمان چند ساعت پس از رفتن دانش‌آموزان هم در مدرسه حضور دارند و برنامه‌های آینده را تنظیم می‌کنند. ما از در انتهای کلاس وارد می‌شویم. حضور پنج نفره‌ی ما در کلاس برای دانش‌آموزان کاملاً عادی می‌نماید و حکایت از طبیعی بودن بازدید دارد. برخلاف ساعت قبل که موقع صرف غذا گاهی برای فراغه‌های کودکانه مواجه بودیم، اکنون دانش‌آموزان کاملاً منضبط و در برنامه‌ی آموزش و کلاس مشغول‌اند و کمتر به حضور ما توجه دارند. همه‌ی معلم‌ها در انتهای کلاس یک میز کار و روی دیوار مقابل تخته‌سیاه یک وايتبرد دارند که روی آن برنامه‌ی آموزشی و طرح درس‌ها را می‌نویسند. وايتبرد از نوشته‌های معلم بوشیده می‌شود. در جلوی کلاس، تخته‌سیاهی وجود دارد که تقریباً همه‌ی عرض کلاس را گرفته است. نوشتمن معلمان روی تخته‌سیاه بسیار منظم و با برنامه است، به نحوی که نوشته‌ها، به ترتیب خاصی که قبلاً خود معلم برنامه‌ریزی کرده، نگاشته می‌شوند. تا پایان ساعت کلاس، همه‌ی نوشته‌هایی که اضافه می‌شوند، حفظ می‌شوند. به این ترتیب، دانش‌آموزان فرایند طی‌شدن و نوشتمن مطالب را همواره دنبال می‌کنند و زنجیره‌ی مطالب را از دست نمی‌دهند. وقتی معلم مسئله‌ای را طرح می‌کند، ریاضی، اجتماعی یا ... چند دقیقه فرصت می‌دهد دانش‌آموزان به تنهایی فکر و مسئله را حل کنند. این زمان را با زمان سنجی که در اختیار دارد شروع می‌کند.

در این هنگام، همه‌ی دانش‌آموزان به

حیاط بزرگ مدرسه را که برگ درخت در آن ریخته است، با جارو دستی بلند تمیز می‌کنند. کنار نرده‌ها و کنجه‌ها را با جاروهای کوچک‌تر تمیز می‌کنند و خاک آن را با خاک‌انداز می‌گیرند. دیوارها و کف را حوله می‌کشند. در این مشارکت جمعی و آموزش سبک زندگی شور و حال وصفناپذیری دارند، حتی گروهی قفسه‌های کتابخانه و میزها و زمین کتابخانه را هم تمیز می‌کنند. این برنامه در کل ۲۰ دقیقه طول می‌کشد. پخش آهنگ هم پایان برنامه و شروع کلاس‌های درس را اعلام می‌کند. در طول اجرای این برنامه، معلم کلاس درس را ترک نمی‌کند.

۶ تشكیل کلاس و نحوه آموزش

پس از نواخته شدن آهنگ تشكیل کلاس، دانش‌آموزان بلا فاصله سر کلاس

می‌شود. هنگام تمیز کردن کلاس، تمام میز و صندلی‌ها به یک سمت کلاس هل داده می‌شوند و نیمه‌ی خالی شده‌ی کلاس با جارو روشه و سپس کف و دیوارها با حوله دستی تمیز می‌شود. سپس میزها و صندلی‌ها به نیمه‌ی دیگر کلاس کشیده می‌شوند. در همان حال، تعدادی از دانش‌آموزان نیز مشغول تمیز کردن و حوله کشیدن روی میزها می‌شوند. هم‌زمان دانش‌آموزان دیگری، راه‌پله‌ها و حتی سرویس‌های بهداشتی را تمیز می‌کنند و می‌شویند. در هیچ یک از این مراحل، نظارت مشهود و امر و نهی مسئولان مدرسه یا معلم مشاهده نمی‌شود. در این برنامه، دانش‌آموزان کاملاً خودکار و فعال مشغول کار هستند و با هم مشارکت دارند. حتی تعدادی از دانش‌آموزان

۷ کتابخانه مدرسه

کتابخانه در مدرسه‌های ژاپن نقش مهمی دارد و گفته می‌شود دانش‌آموزان به همراه معلم بخشی از زمان آموزان به را در کتابخانه صرف می‌کنند. ما در زمان فعالیت کتابخانه در این مدرسه نبودیم، اما در مدرسه‌ای دیگر شاهد فعالیت خیلی خوب دانش‌آموزان در کتابخانه بودیم.

دانش‌آموزان از یکسو نبال اطلاعات و منابع مربوط به محتوای درسی و جست‌وجوی آن‌ها هستند و از سوی دیگر کتاب‌های مورد علاقه‌ی خودشان را انتخاب می‌کنند. از هر مدرسه، در مورد تعداد کتاب‌هایی که هر دانش‌آموز در سال می‌خواند، سؤال کردیم. آمار متفاوتی اعلام کردند، اما کمترین تعداد کتاب که هر دانش‌آموز در سال می‌خواند، ۵۰ جلد عنوان شد. در مدرسه‌ای دیگر تا ۱۱۰ جلد نیز گفته شد.

۸ کلاس موسیقی

موسیقی در کلاس مخصوصی آموزان داده می‌شود. سالن آموزش موسیقی

نهایی مشغول حل مسئله می‌شوند. پس از پایان این زمان، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد مسئله را در گروه بررسی کنند. دانش‌آموزان بلافضله گروههای چهارنفری تشکیل می‌دهند.

دو نفر کنار هم میزهایشان را به هم نزدیک می‌کنند و دو نفر جلویی هم صندلی خود را به عقب برمی‌گردانند. به تشخیص معلم، بچه‌ها چند دقیقه فرست کار جمعی دارند. پس از اتمام زمان کار گروهی، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد همه با هم مسئله را بررسی کنند.

خودش هم روی تخته‌سیاه با مشارکت دانش‌آموزان گام به گام مسئله را پیش می‌برد و یک بار دیگر با مشارکت و مشورت همه دانش‌آموزان مسئله را حل می‌کند.

چند نکته مهم

۱ یادگیری در این برنامه فردی، گروهی و جمعی است.

۲ هیچ کس منتخب، برگزیده و برنده‌ی رقابت نیست.

۳ مشارکت در همه‌ی موضوعات درسی و تربیتی وجود دارد.

۴ دانش‌آموزان و معلم از وجود و حضور افراد بازدیدکننده متعجب نمی‌شوند. معلم به خاطر حضور دیگران دست و پای خود را گم نمی‌کند و از برنامه‌ی خود خارج نمی‌شود. بی‌اعتنای به همه‌ی اتفاقات، کار خودش را نبال می‌کند.

۵ در هر کلاس قفسه‌هایی وجود دارند که جعبه‌هایی پلاستیکی شبیه زونکن، به تعداد دانش‌آموزان، روی آن‌ها قرار دارد. سوابق آموزشی و تربیتی هر دانش‌آموز در جعبه‌ی خودش نگهداری می‌شود. معلم در فرست لازم به سوابق دانش‌آموز مراجعه می‌کند.

۶ معلم بر همه‌ی فعالیت‌ها نظارت و در همه‌ی آن‌ها حضور فیزیکی دارد.

رویکردهای جدید آموزش فراموش نشود

در رویکردهای قدیمی تر آموزشی، دانش آموزان در کشف اصول و قواعد هیچ نقشی نداشتند. ولی رویکردهای جدید آموزشی دانش آموزان را با فعالیت، مشاهده و تجربه، به اکتشاف ترغیب می‌کند. اگر در روش‌های گذشته، معلم مساحت مستطیل را شفاهی بیان می‌کرد و فرآگیرندگان بدون فهمیدن، آن را حفظ می‌کردند، در رویکردهای جدید، معلم یافتن قاعده‌ی مساحت مستطیل را به دانش آموزان واگذار می‌کند تا با راهنمایی به صورت عملی، به کشف قاعده برسند و چون این کشف حاصل کوشش فردی و جمعی است، فراموش نمی‌شود. در این روش، نگرش‌های کاوشگری، پژوهشگرانه و روح جمعی و تعامل گروهی تقویت می‌شود، درس با زندگی پیوند می‌خورد و یادگیری برای دانش آموز معنی دار می‌شود.

کرند. آثار باستانی محل زندگی خود را از نزدیک دیدند. تحقیق کرند. عکس گرفتند. نحوه‌ی نگهداری از آثار را به هم باد دادند. در اممازاده حضور پیدا کرند و موضوعات فارسی و هدیه‌ها و ریاضی و مطالعات را به هم مرتبط کرند. در نتیجه، بینش آن‌ها نسبت به وجود ارتباط بین مقولات و پدیده‌ها وسعت یافته و به اصل وحدت در نظام هستی اندیشیدند.

۱ در رویکرد جدید آموزشی، معلم هدایتگر و دانش آموز فعال است.
معلم با برانگیختن انگیزه‌ی یادگیری دانش آموز، به او کمک می‌کند خودش پاسخ سوالاتش را بیابد و به بیاره نزد، چراکه از تعامل بین معلم فعال و هدایتگر و دانش آموز فعال بهترین نوع یادگیری‌ها تحقق پیدا خواهد کرد.

نمونه‌های مدرسه‌ی ما
کاشتن دانه‌ها در کلاس با همکاری دانش آموزان. این موضوع به درس علوم مربوط است، ولی می‌توان برای بعضی اهداف در درس‌های هنر، هدیه‌ها، مطالعات اجتماعی و تفکر و پژوهش نیز

۲ در رویکرد جدید آموزشی با جامعه‌گرایی، آزادی عمل و تجربه کردن دانش آموزان همراه است.
در رویکرد جدید، آموزش از فرهنگ فردگرایی به جامعه‌گرایی حرفه‌ای کشانده می‌شود تا آزادی عمل، اعتماد، همکاری، تجربه کردن و مخاطره‌جویی حاکم شود. آموزش کلاسی فراتر از مدرسه، کاربردی و به زندگی متصل می‌شود. مفهوم پاسخ‌گویی و مسئولیت‌پذیری معلم گسترش داده شود. معلم از حد رهبری دارای توجه محدود به کلاس، به رهبری دانش آموزان در «مدرسه» مبدل می‌شود و یادگیری سطحی دانش آموزان به سوی مهارت‌های قابل تجزیه و تحلیل، ترکیب و ارزش‌سنجی سوق پیدا می‌کند. دانش آموزان آموزش مباحث کلاسی را با کاربرد آن‌ها در زندگی و به کارگیری محیط در آموزختن پیوند می‌دهند.

نمونه‌های مدرسه‌ی ما
معلم دانش آموزان را به محیط اطراف مدرسه برد. آن‌ها محیط زندگی را مشاهده کرند و یادگیری برایشان معنی دار شد. به صورت گروهی، محیط اطراف مدرسه (پارک) را تمیز کرند. در مورد روز زمین پاک سوال

امروزه معلمان در تدریس با واقعیت‌های اجتماعی جدیدی روبرو هستند که ایجاب می‌کند در نقش و آموزش آن‌ها بازنگری شود. هدف از این نوشتار، توجه ویژه به رویکردهای جدید آموزش است؛ رویکردهایی که در آن‌ها نظریه‌های یادگیری در آموزش دخالت داده می‌شوند، دانش آموز فعال می‌شود و موضوع درسی با زندگی او پیوند می‌خورد. موضوعات درسی به صورت زنجیر به هم پیوسته می‌شوند و در آموزش از بازی و سرگرمی استفاده می‌شود. به تفاوت‌های فردی و مهارت‌های اساسی توجه می‌شود و همکاری اولیا و نظارت آن‌ها با مدرسه دوچندان می‌شود.

عجین شد و باروچیه‌ی بالاس کلاس حاضر شدند. توجه به ایجاد فضای شاد و با روحیه در مدرسه باعث شد دانش‌آموزان در کلاس تمرکز بیشتری داشته باشند و مطالب را در آرامش و با توجه بیشتر یاد بگیرند. دانش‌آموزان بی‌دقیق اول سال، پایان سال در املا و ریاضی پیش‌رفت قابل ملاحظه‌ای پیدا کردند.

❸ در رویکردهای جدید آموزشی به نظریه‌ی ساختن‌گرایی در آموزش و نوآندیشی در تدریس توجه می‌شود. ساختن‌گرایی نوعی فلسفه‌ی یادگیری است که به موجب آن انسان با بهره‌گیری از تجربه‌های قبلی، شناخت خود را راز جهان پیرامونش می‌سازد. چون هر فرد برای خود قواعد و الگوهای ذهنی خاصی دارد که برای معنی دار کردن تجربه‌هایش، آن‌ها را به کار می‌برد. از این‌رو، یادگیری فرایند تطبیق الگوهای ذهنی قبلی برای تقویت یا کسب تجربه‌های جدید است. به بیان دیگر، دانش و تجربه‌ی قبلی هر فرد پیش نیاز بنا کردن دانش جدید و معنی دار است. یادگیری ساختن‌گرایی فرایندی فعل و اجتماعی است و در آن معلم نقش تسهیل کننده، راهنمای، هدایتگر و هم‌شاگردی را دارد. بجایست در رویکردهای جدید آموزش، به سمت کلاس درس ساختنگرا حرکت کنیم.

کرد. امروزه وجود شبکه‌های اطلاع‌رسانی جهانی ایجاب می‌کند از فناوری‌های جدید در آموزش استفاده شود.

نمونه‌های مدرسه‌ی ما
وسایل آموزشی را که معلمان، اولیا و دانش‌آموزان ساخته بودند و در طول سال در کلاس استفاده شده بودند، در نمایشگاهی در مدرسه در معرض دید همکاران مدرسه‌های دیگر قرار دادیم که استقبال خوبی از آن شد.

از آن استفاده کرد. لذت و هیجانی که در هنگام کاشتن دانه‌ها با همکاری هم در کلاس به وجود آمد، وصف ناشدنی بود. دانش‌آموزان مرحله به مرحله رشد دانه و جوانه زدن را دیدند. سوالات جالبی هم پرسیدند. تأثیر گرما و سرما را بر رشد گیاهان از نزدیک مشاهده کردند. به قدرت خدا پی بردند. تفکر کردند و انشا نوشتند. نقاشی هم کشیدند.

❹ در رویکرد جدید آموزشی به تقویت مهارت‌های اساسی، روش‌های جدید ارزشیابی، توسعه‌ی استانداردها و واقعیات اجتماعی توجه می‌شود. کل جمعی باید در مدرسه‌ها، به ویژه دوره‌ی ابتدایی، زیاد شود. این تدریس در سایه‌ی محور قرار گرفتن فعالیت دانش‌آموز معنی دارتر و اثربخش‌تر می‌شود.

نمونه‌های مدرسه‌ی ما
دانش‌آموزان با هم و به صورت گروهی موضوعات روز جامعه را نقاشی کردند و برای یکدیگر توضیح دادند. در جشن حضور فعل داشتند. صحگاه دانش‌آموزان با ورزش

نمونه‌های مدرسه‌ی ما
بحث و گفت‌وگو درباره‌ی فصل زمستان و توجه به قدرت لایزال الهی در به وجود آمدن فصل‌ها، حضور در حیاط مدرسه در یک روز برفی، ساخت آدم برفی و هدایت سوالات دانش‌آموزان از درس هدیه‌ها به سمت علوم و موضوع سرما و علت به وجود آمدن برف و باران توانست فضای شادی را به وجود آورد.

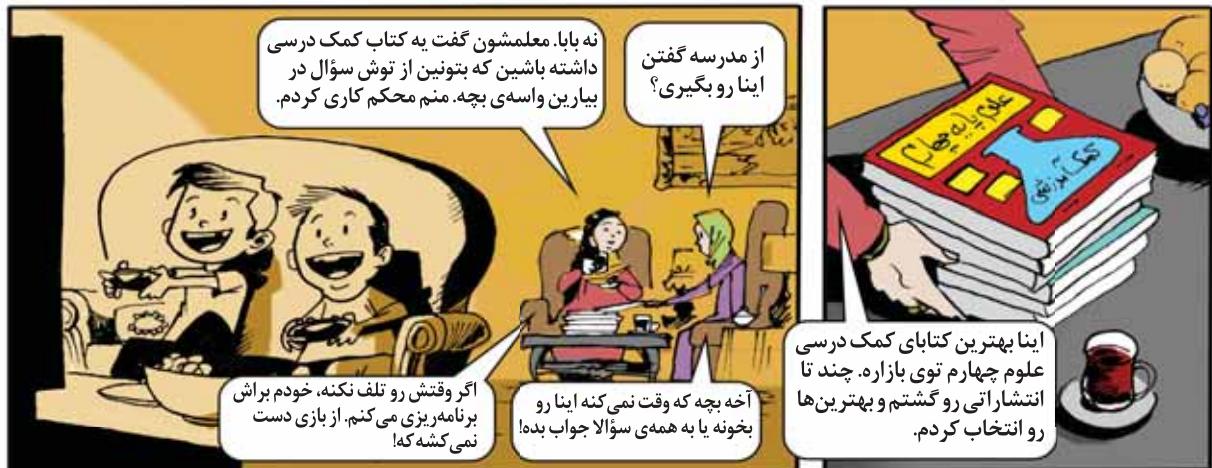
منابع
امان الله صفوی. روش‌ها، فنون و الگوهای تدریس. انتشارات سمت. تهران. ۱۳۹۰.

پس کنکور چی میشه؟

تجربه‌ی مادرانه

کبری محمودی/ تصویرگر: سام سلماسی

دو کلام حرف حساب!

کلاس علوم، به خصوص در دوره‌ی ابتدایی، باید شاد و پر جنب و جوش باشد و مشاهده، تجربه، مقایسه، آزمایش، گفت و گو، تفکر، اظهار نظر و همکاری گروهی در آن جریان داشته باشد. بر این اساس، نباید کلاس را به محلی برای ساكت نشستن و شنیدن یا آماده شدن برای کنکور تبدیل کرد. کتاب علوم منبعی است برای معرفی فعالیت‌های یادگیری. حیف است که بعضی خانواده‌ها یا معلمان آن را به محلی برای پرسش و پاسخ‌های حافظه مدار تبدیل می‌کنند!

ارزشیابی درس مطالعات اجتماعی

آموزش مطالعات اجتماعی در ماه دی

در کارگاهی که تابستان گذشته با حضور آموزگاران پایه‌های سوم تا ششم درس مطالعات اجتماعی، با هدف تسهیل جریان یاددهی – یادگیری موضوعات این درس و بهبود پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بروزگار شد، بر این مسئله تأکید شد که دانش آموزان با انتخاب هر رشته‌ی تحصیلی و اشتغال به هر شغل، نیازمند احساس رضایت و خشنودی از خویشتن و شناخت و درک و تعریف رفتارهای اجتماعی مناسب، به منظور حضور مفید و مؤثر در جامعه هستند. بهترین زمان برای شکل گیری مبانی ذهنی لازم و گرایش به عادات رفتاری مناسب در این زمینه، دوره‌ی پیش‌دبستان و دبستان است. بنابراین، ضروری است آموزش درس مطالعات اجتماعی با نوچه و دقت پیشتری صورت گیرد.

جلسه‌ی سوم معلمان درس فعالیت‌های اجتماعی ابتدایی **هفته‌ی آخر آذر**

دستور جلسہ

- ۱ ارائهٔ بازخورد فعالیت‌های آموزشی ماه آذر
 - ۲ بحث و تبادل نظر در مورد کارنامه‌ی توصیفی، با استفاده از کتاب راهنمای معلم
در ارزشیابی توصیفی
 - ۳ تهییهٔ برنامه‌ی درسی ماه دی

۱. ارائه‌ی بازخورد فعالیت‌های آموزشی ماه آذر

دارد و میزان اختلاف نظرهای منجر به درگیری کمتر شده است. طرح سررسید در پایه‌های چهارم، پنجم و ششم در حال جراست و به درک مفهوم زمان، تغییر و تحول کمک کرده و استناد به مدارک و شواهد، اتم بـ، صـ دهد.

در پایه‌ی چهارم، کتابدار مدرسه چند کتاب تاریخی را معرفی و درباره‌ی آن‌ها توضیح داد. در ارزشیابی کتبی، علاوه بر بررسی اطلاعات دانش‌آموزان، به توانایی آن‌ها در نگارش توجه شد. در پایه‌ی پنجم، در بحث راه‌ها، اطلس راه‌های ایران در اختیار دانش‌آموزان قرار داده شد و

برنامه‌ی درسی کلیه‌ی پایه‌ها طبق زمان‌بندی اجرا شد. طرح تفکیک زباله در حیاط مدرسه توسط پایه‌ی سوم، با استقبال اکثر دانش‌آموزان پایه‌های دیگر و همکاری آن‌ها تجھام شد و از مواردی هم که به درگیری انجامید استفاده شد تاریخی مقررات از بک طرف و نحوه‌ی اعمال مقررات از طرف دیگر تمرین شود. نحوه‌ی ارائه‌ی یک شغل در کلاس و پاسخ‌گویی به سوالات هم کلاسی هر پایه‌ی سوم، با آمادگی قبلی دانش‌آموزان، رضایت‌بخش بود. طرح شوراهای کلاسی در همه‌ی پایه‌ها در حال اجراست و برای انجام تعالیات‌های گروهی، در هر کلاس از اعضای آن کمک گرفته می‌شود. در جلسه‌ی بررسی عملکرد شورا، نقاط ضعف و قوت به طور کتبی و بدون ذکر نام دیافت و سپس به صحت گذاشته شد و بر مبنای آن، مقررات کلاس و شرح وظایف و مسؤولیت‌های اعضای شورا و تکالیف دانش‌آموزان در مقابل آن‌ها، با پیشنهادهای دانش‌آموزان، تدوین شد و همه‌ی یزدیرفتند که به ازهار احترام بگذارند. کار شورای کلاس با آرامش، بیشتری ادامه

۲. بحث و تبادل نظر در مورد کارنامه‌ی توصیفی، با استفاده از کتاب راهنمای معلم در ارزشیابی توصیفی

تعریف ارزشیابی توصیفی، با استفاده از کتاب راهنمای معلم در ارزشیابی توصیفی، به بحث گذاشته شد. ارزشیابی توصیفی شیوه‌ای از ارزشیابی تحصیلی تربیتی است که اطلاعات لازم، معتبر و مستند برای شناخت دقیق و همه‌جانبه‌ی فرآگیرندگان در ابعاد یادگیری را، با استفاده از ابزارها و روش‌های مناسب مانند کارپوشه، آزمون (با تأکید بر آزمون‌های عملکردی) و مشاهده در طول فرایند یاددهی - یادگیری به دست می‌دهد تا بر اساس آن، بازخوردهای توصیفی موردنیاز برای کمک به یادگیری و یاددهی بهتر در فضای روانی و عاطفی مطلوب برای دانش‌آموز، معلم و اولیا حاصل آید.

اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

جدایی ناپذیری ارزشیابی از فرایند یاددهی - یادگیری، استفاده از نتایج جدایی ناپذیری ارزشیابی در بهبود فرایند یاددهی - یادگیری و اصلاح برنامه‌ها و روش‌ها، همانگی میان هدفها، محتوا، روش‌های یاددهی - یادگیری و فرایند ارزشیابی، توجه به آمادگی دانش‌آموزان، توجه به رشد همه‌جانبه‌ی دانش‌آموزان، توجه همه‌جانبه به دانش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌ها، توجه به ارزشیابی دانش‌آموز از یادگیری خود (خود ارزشیابی)، ارزشیابی از فعالیت‌های گروهی، توجه به فرایندهای فکری منتج به تولید پاسخ، تأکید بر نوآوری و خلاقیت، تنوع روش‌ها و ابزارهای اندازه‌گیری و سنجش پیشرفت تحصیلی استفاده از انواع ارزشیابی، استقلال مدرسه و معلم در فرایند ارزشیابی، اصل رعایت قواعد اخلاقی و انسانی در ارزشیابی، و توجه به تفاوت‌های فردی به تفصیل مورد بحث قرار گرفتند.

جدول اهداف، نشانه‌های تحقق و سطوح عملکرد هر پایه از کتاب راهنمای معلم در ارزشیابی توصیفی و پژوهی معلمان دوره‌ی ابتدایی استخراج شد تا با استفاده از بررسی پوششی کار (فعالیت‌های کلاسی کاربرگ در کلاس و خانه و ...)، ارزیابی‌های شفاهی (مشارکت در گفت‌و‌گو، قبل و بعد از تدریس)، مشاهده‌ی رفتارهای اجتماعی (مشاهده‌ی نحوه‌ی حضور در فعالیت‌های گروهی، مشاهده‌ی نحوه‌ی رفتار در فعالیت‌های شورای کلاسی) مشاهده‌ی میزان توجه دانش‌آموز به محیط و دریافت تغییرات، جمع‌آوری مدارک و شواهد برای ارائه در کلاس و ارزیابی‌های کتبی، نتایج در کارنامه‌ی توصیفی دانش‌آموزان ثبت شوند.

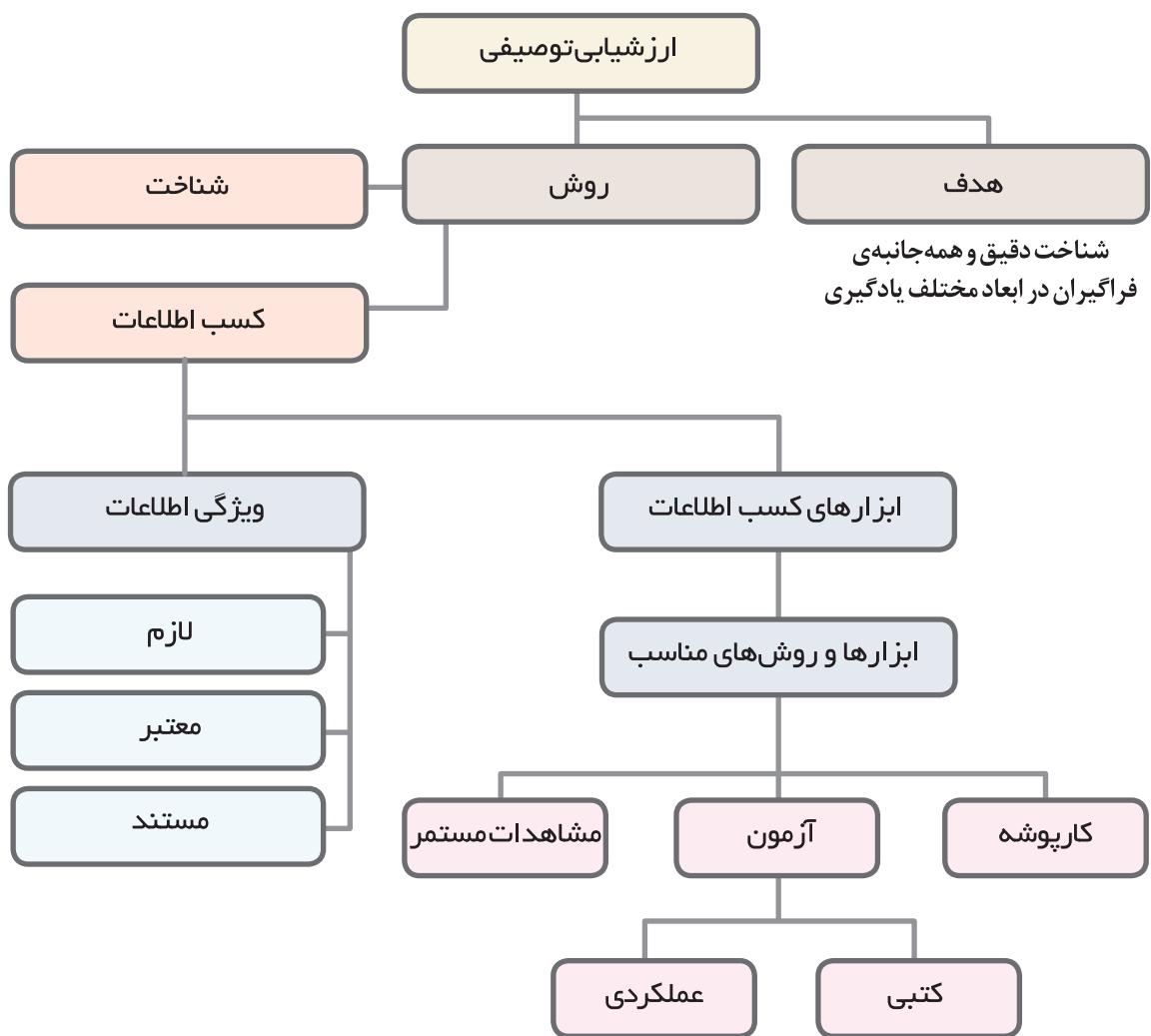
مربوط به درس‌ها (با توجه به تمرین رعایت مقررات در مکان‌های عمومی) و فیلم‌های مفید (با توجه به استفاده از آموزش‌های خارج از مدرسه برای خودآموزی) تهیه شود و در زمان نمایش، فرصت سؤال کردن و بحث داده شود تا این کار، ضمن دوره‌ی کتاب، به تفهیم و تعمیق بیشتر درس‌ها کمک کند. پیشنهاد شد موارد موردنیازی در ارزشیابی در اختیار والدین قرار گیرند تا ضمن اطلاع از اهداف آموزش، قادر به انجام کمک‌های جانبی در محیط خارج از مدرسه باشند.

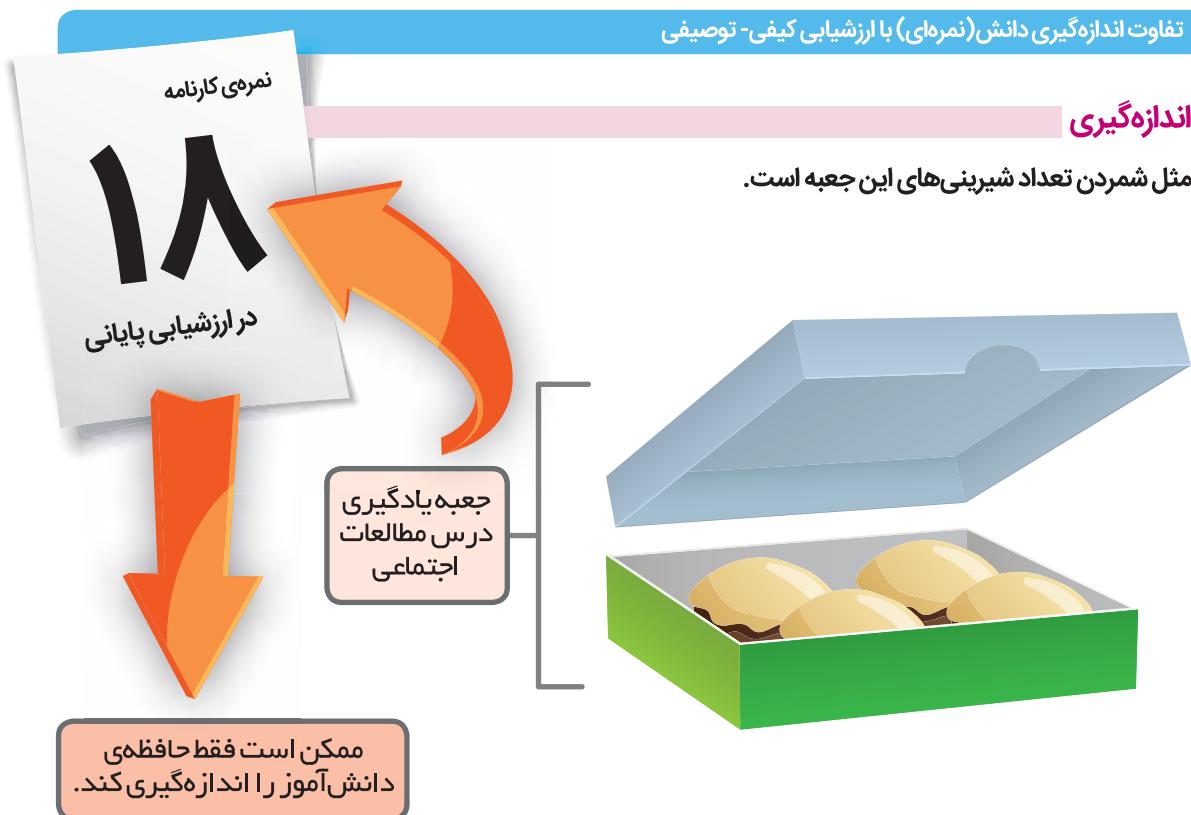
کتابدار مراجعه می‌کنند. آن‌ها درباره‌ی درباره‌ی راههای دریایی و هوایی و نحوه‌ی مسیریابی کشتی‌ها و هواپیماها بیشتر توضیح داده شد. کتاب قانون اساسی جمهوری اسلامی برای مشاهده در اختیار دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم قرار داده شد. در پایه‌ی ششم، ثبت اخبار دریافت شده از دانش‌آموزان در سرسیید، توسط داوطلبان دنیال می‌شود. معرفی سایت‌های آموزشی مورد استقبال قرار گرفت و دانش‌آموزانی که مطالب جالبی پیدا می‌کنند، آن‌ها را در کلاس توضیح می‌دهند. در زنگ‌های تفریح، دانش‌آموزان علاقه‌مند، برای دریافت کتاب‌های مربوط به درس‌ها، به

جدول موارد مهم در ارزشیابی توصیفی

موارد	تأکیدات اساسی مطرح در ارزشیابی توصیفی	نکاتی که لازم است معلمان به آنها توجه کنند
زمان ارزشیابی	استمرار جریان ارزشیابی در طول سال و لزوم برنامه ریزی علم برای رفع کاسته های احتمالی در فرایند یادگیری دانش آموزان	ارزشیابی در زمان های مشخص انجام نمی شود، بلکه معلمان در فرایند یادگیری - یادگیری، با بهره گیری از ابزارها و روش های متنوع، از کم و کیف پیشرفت تحصیلی داشت آموزان ارزشیابی به عمل می آورند.
جمع آوری اطلاعات	تعدد و تنوع روش ها و ابزارهای جمع آوری اطلاعات درباره کمیت و کیفیت اموخته های دانش آموزان	معلمان برای بررسی کم و کیف تحقق اهداف یادگیری در درس های مختلف، صرفه ب برگزاری آزمون های کتبی و شفاهی در زمان مشخص بسته نمی کنند، انواع روش ها و ابزارها، از جمله آزمون های عملکردی و کارپوشه را به خدمت می کنند.
ثبت نتایج ارزشیابی و ارائه بارخورد	تغییر و تنوع در روش ها و ابزارهای ثبت نتایج ارزشیابی، نحوی قضاوت و اعلام نتایج پیشرفت تحصیلی دانش آموزان	معلمان برای ثبت نتایج ارزشیابی از ابزارهای متنوعی استفاده می کنند. علاوه بر معلم، دانش آموز و اولیای وی نیز جزو متابع ارائه اطلاعات و قضاوت در این موارد خواهد بود. در فرایند آموزش، دانش آموز همواره باز خوردهای مناسب و به موقع دریافت می کند.

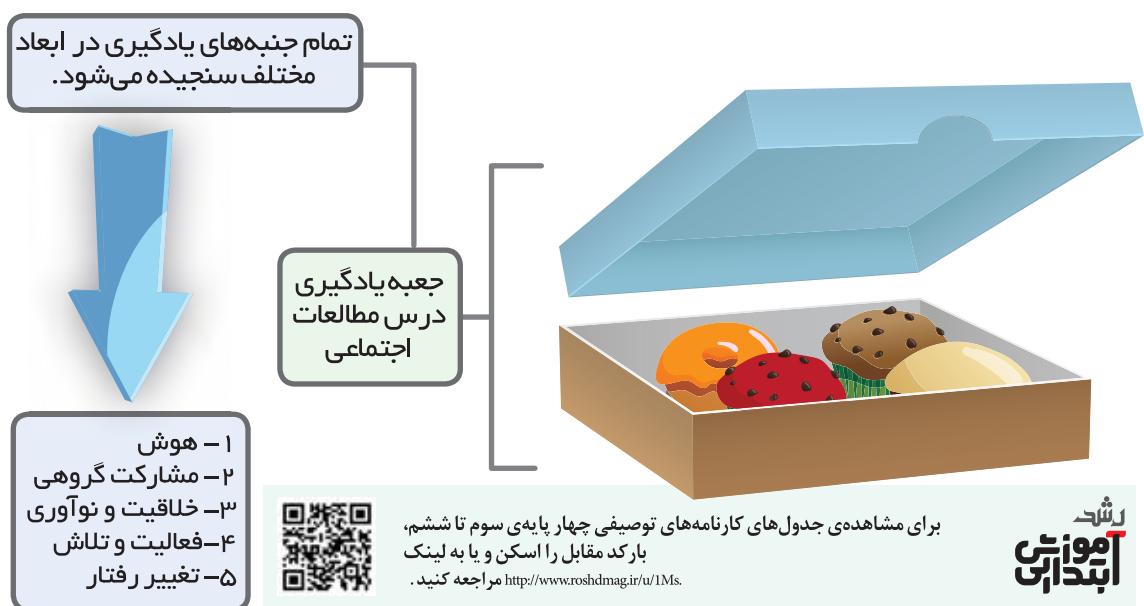
جدول موارد مهم در ارزشیابی توصیفی

ارزشیابی کیفی-توصیفی

مثل بررسی کیفیت، مزه، رنگ، تعداد، اندازه، تازگی و ... شیرینی‌های این جعبه است.

پایه‌ی سوم / برنامه‌ی دی‌ماه، (فصل ۵ خانه‌ی ما)

موارد	مفاهیم کلیدی	راهبرد یا حوزه‌ی موضوعی
مراقبت و رعایت ایمنی خانه، آتش‌نشانی کارکردهای خانه	مسئولیت‌ها و تکالیف نقش‌ها، گروه و مؤسسه‌های اجتماعی	نظام اجتماعی
تغییر شکل خانه و کارکرد فضاهای خانه در زمان خانه‌های روستایی و عشایری، خانه‌ها در شهرهای بزرگ	تغییر و تحول	زمان، تداوم تغییر
اهمیت قائل شدن برای خانه به عنوان جایگاه خانواده، تمایل به رعایت نکات ایمنی و حفاظت از محل زندگی موقعیت مکانی، فضاهای خانه، انواع خانه‌ها در نواحی گوناگون ایران، حفاظت از خانه	مسئولیت‌پذیری پدیده‌های مکانی، پراکندگی رابطه‌ی انسان و محیط، حفاظت از محیط و مکان	فرهنگ و هویت
-	-	ارزش‌ها و اخلاق
-	-	فضا و مکان
-	-	منابع و فعالیت‌های اقتصادی

به دقت در ساختمان خانه و مکان‌های داخلی آن هنگام گذر از خیابان‌ها و کوچه و دیدویا زدیده و هنگام تماشای فیلم‌های سینمایی. دقت به زمان ساخت آن‌ها و آب‌وهای منطقه و مصالح و امکانات آن؛ ۳. نمایش ساختن خانه توسط چند گروه و بازی در نقش سازندگان (مهندس، بنا و رنگ‌کار)، با توضیح کارشان؛ ۴. خوشنده متن و تصویرخوانی کتاب؛ ۵ و ۶ و ۷. انجام فعالیت‌های کتاب؛ ۸. ارزشیابی شفاهی.

با احتساب هشت جلسه‌ی درسی نوشته شد.

۱. گفت‌و‌گو: آیا تابه حال محل خانه‌ی خود را تغییر داده‌اید؟ خانه‌ی قبلی شما با خانه‌ی فعلی چه شباهت‌هایی داشت؟ خانه‌ی قبلی شما با خانه‌ی فعلی چه تفاوت‌هایی داشت؟ مجسم کنید اگر خانواده‌ی شما خانه نداشتن، چه شرایطی به وجود می‌آید؟ تابه حال خانه‌ی حیاطدار دیده‌اید (دارای حوض یا باغچه)؟ تابه حال خانه‌ی آپارتمانی

پایه‌ی چهارم / برنامه‌ی دی‌ماه، (فصل ۴ سفری به شهرهای باستانی)

موارد	مفاهیم کلیدی	راهبرد یا حوزه‌ی موضوعی
-	-	نظام اجتماعی
پیدایش سلسله‌ها و حکومت‌های مختلف در ایران باستان اشیا و آثار تاریخی و باستان‌شناسی شکل‌گیری شهرهای باستانی مثل همدان، تخت جمشید و کرمانشاه	تغییر و تحول و پیشرفت مدارک و شواهد	زمان، تداوم تغییر
تعلق به سرزمین ایران و تاریخ کهن آن آثار تاریخی به‌جامانده در بنای‌های تاریخی و اهمیت بازدید از آن‌ها	تعلق و هویت میراث فرهنگی	فرهنگ و هویت
حساس بودن به حفاظت از آثار تاریخی و میراث فرهنگی علاقه‌مندی به میراث فرهنگی و افتخار به گنگشته‌ی طولانی کشور	مسئولیت‌پذیری وطن‌دوستی	ارزش‌ها و نگرش‌ها
صنایع دستی و غذاهای محلی با توجه به تنوع مکان‌ها حفاظت از مناطق تاریخی کشور	رابطه‌ی انسان و محیط حفاظت از محیط	فضا و مکان
-	-	منابع و فعالیت‌های اقتصادی

شهرنشینی و تمدن (وجود راه – گذر از معاملات پایاپای و ضرب سکه، تقسیمات کشوری، وجود نیروی نظامی، پست برای انتقال دستورات و فرمان‌ها و دریافت گزارش‌ها) و تکمیل پاسخ‌ها توسط معلم؛ ۴. بیان تاریخ ورود آرایی‌ها به فلات ایران تا پایان دوره‌ی ساسانی، با استفاده از کتاب

با احتساب دوازده جلسه‌ی درسی نوشته شد.

۱. گفت‌و‌گو درباره‌ی مکان‌هایی که دانش‌آموزان در سفرهایشان دیده‌اند (بیویژه مکان‌های تاریخی) و سؤال کردن معلم از جزئیاتی که در این مکان‌ها وجود داشته‌است؛

به شکل نمایشی، با استفاده از اطلاعات بیشتر از کتاب، توسط دانشآموزان؛ ۱۲. ارزشیابی کتبی.

۱۱. معرفی شخصیت‌های مطرح شده در کتاب توسط دانشآموزان (شخصیت‌های مثل: دیاکو، کوروش، داریوش، سورنا، آریوسرزن، اسکندر، اردشیر و انشوسروان)

داستان فکر ایرانی (در جلسه‌ی تابستان معرفی شد)؛ ۵. خواندن متن کتاب و تصویرخوانی؛ ۶ تا ۱۰. انجام فعالیت‌های کتاب؛

پایه‌ی پنجم / برنامه‌ی دی‌ماه، (فصل ۳ زندگی در نواحی دیگر جهان)

همراه با توضیحات معلم درباره‌ی قاره‌ها و اقیانوس‌ها و اکتشافات دریایی (آمریکا و اقیانوسیه)؛ ۹. خواندن متن درس و تصویرخوانی (قاره‌ها و اقیانوس‌ها)؛ ۱۰. نوشتتن انشای گروهی (هر گروه یک بند) درباره‌ی من زمین را درست دارم، برای روزنامه‌ی دیواری؛ ۱۱. تشكیل گروه‌های محیط زیستی برای درست کردن روزنامه‌ی دیواری؛ ۱۲. ارزشیابی کتبی.

خواندن متن کتاب و تصویرخوانی ۲. انجام فعالیت‌های مربوط به درس همسایگان ایران؛ ۳. توضیح مفاهیم درس حرکت‌های زمین به سیله‌ی کره‌ی جغرافیایی؛ ۴. خواندن متن درس و تصویرخوانی کتاب (حرکت‌های زمین)؛ ۵ و ۶. انجام فعالیت‌های مربوط به درس حرکت‌های زمین؛ ۷. ساختن ساعت آفتابی؛ ۸. درست کردن پازل کشورهای آسیایی،

از آنجا که کتاب راهنمای معلم در دسترس نبود، جدول برنامه نوشته‌یم و برنامه را برای دوازده جلسه بستیم. ۱. گفت‌و‌گو: با همسایگان خود چه رابطه‌ای دارید؟ آیا با هم رفت‌و‌آمد دارید؟ می‌دانید چگونه زندگی می‌کنند؟ مرز یعنی چه؟ مرز خانه‌ی شما با همسایه‌هایتان کجاست؟ کشورهای همسایه‌ی کشور ایران را می‌شناسید؟ آیا تا به حال به آن کشورها سفر کرده یا مطلبی درباره‌ی آن‌هاشنیده‌اید؟

پایه‌ی ششم / برنامه‌ی دی‌ماه، (فصل ۷ اوقات فراغت؛ فصل ۸ پوشک ما)

راهبرد یا حوزه‌های موضوعی	مفاهیم کلیدی	(فصل ۷) اوقات فراغت	(فصل ۸) پوشک ما
نظام اجتماعی	مسئولیت‌ها و تکالیف	مسئولیت‌ها و تکالیف، حقوق و قوانین نقش‌ها، گروه و مؤسسه‌های اجتماعی	تحول، پیشرفت و تداوم
زمان، تداوم و تغییر	میراث فرهنگی	میراث فرهنگی	پدیده‌های مکانی و پراکنده‌گی رابطه‌ی انسان با محیط
فرهنگ و هویت	تولید، توزیع و مصرف، کار و کارآفرینی	-	تولید، توزیع و مصرف، کار و کارآفرینی
فضا و مکان	تمایل به داشتن برنامه‌ای متعادل برای فعالیت‌های روزانه و استفاده‌ی بهینه از اوقات فراغت	تمایل به داشتن برنامه‌ای متعادل برای فعالیت‌های روزانه و استفاده‌ی بهینه از اوقات فراغت	تمایل به رعایت موارزین دینی در پوشیدن لباس
منابع و فعالیت‌های اقتصادی	تمایل به خرید عالانه‌ی لباس (خرید بمانده‌ی توان مالی، برهیز از خرید غیرضروری، پس‌انداز)، تمایل به کار و کارآفرینی	تمایل به داشتن برنامه‌ای متعادل برای فعالیت‌های روزانه و استفاده‌ی بهینه از اوقات فراغت	تمایل به رعایت موارزین دینی در پوشیدن لباس
ارزش‌ها و نگرش‌ها	-	-	-

(پنجه، پشم و الیاف صنعتی) همه‌ی لباس‌ها یکی است؟ انتخاب این ماده‌ی اولیه بر چه اساسی است؟ آیا در همه‌ی شرایط آب‌وهوایی یک‌جور لباس می‌پوشیم؟ آیا همیشه لباس‌ها به شکل لباس‌هایی که الان می‌پوشیم بوده‌اند؟ ۹. خواندن متن درس لباس، از تولید به مصرف و تصویرخوانی کتاب؛ ۱۰ و ۱۱. انجام فعالیت‌های کتاب؛ ۱۲. ارزشیابی کتبی.

روی تخته و گرفتن فراوانی فعالیت‌ها؛ ۳. خواندن متن درس اوقات فراغت و تصویرخوانی کتاب؛ ۴ و ۵. انجام فعالیت‌های کتاب؛ ۶. گفت‌و‌گو: آیا لباس‌تان را خودتان انتخاب می‌کنید؟ لباس شما بار دنی نظر گرفتن چه مواردی انتخاب می‌شود؟ ۷. خواندن متن درس انواع لباس و تصویرخوانی کتاب؛ ۸. گفت‌و‌گو: فکر می‌کنید لباس شما چگونه تهیه می‌شود؟ آیا ماده‌ی اولیه با احتساب دوازده جلسه‌ی درسی نوشته شد. ۱. تا به حال چند بار گفته‌اید حوصله‌ام سر رفت‌ه؟ چه موقعی حوصله‌تان سر می‌رود؟ آیا دیگران باید مسئله‌ی حوصله سر برختن شما را حل کنند؟ تابستان گذشته چه برنامه‌هایی داشتید؟ اوقات فراغت یعنی چه؟ اعضای خانواده‌ی شما اوقات فراغت خود را چگونه می‌گذرانند؟ ۲. سؤال از تک‌تک دانشآموزان درباره نحوه‌ی گذراندن اوقات فراغتشان و ثبت

سلام بر روش‌های صحیح آموزش هنر

معلم ابتدایی الگوی بسیار مهمی در زندگی کودکان است و تأثیر بسزایی بر شکل‌گیری شخصیت آن‌ها دارد. پس نه تنها آنچه تدریس می‌کند، بلکه رفتارهایش، به صورت غیرمستقیم الگوی آموزش کودکان هستند. بنابراین، روشی که برای برگزاری کلاس و ارائه‌ی ایده‌های کودکان در کلاس و تشویق کودکان انتخاب می‌کند، اهمیت بسیاری دارد.

کلاس هنر محل ابراز خیال‌پردازی و تخیلات کودکان است. معلم هنر باید قدرت تخیل، خلاقیت و زیبایی خاص آثار کودکان را در روش کار خود مدنظر قرار دهد. این مفاهیم باید در محدوده‌ی سنی کودکان دوره‌ی ابتدایی معنی شوند، زیرا در این سن کودکان در آغاز تجربه‌ی جهان و شناخت پدیده‌های آن هستند. حساس شدن نسبت به ویژگی‌های پدیده‌ها و درک عمیق آن‌ها احساسات و رشد درونی کودکان را توسعه می‌دهد. مهم‌ترین تأثیر معلم هنر این است که به کودکان می‌آموزد به احساسات خود توجه و آن‌ها را به شیوه‌ی مناسب بیان کنند. بنابراین، اگرچه انجام فعالیت‌های هنری در پرورش و تقویت حواس کودکان نقش مؤثری دارد، ولی مهم‌ترین تأثیر این فعالیت‌ها پرورش ذهنیت و خلاقیت دوران کودکی است.

روش‌های صحیح آموزش هنر ابتدایی براساس شناخت علمی، به خصوص روان‌شناسی رشد و مراحل تحول کودک، برنامه‌ریزی شده است. در این برنامه‌ها، امکان شناخت هرچه بیشتر ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل دانش آموزان، علاقه‌ها و نیازهای آن‌ها در سنین گوناگون فراهم می‌شود تا راهنمای برنامه‌ریزان سطوح تحصیلی باشد. معلم هنر باید بداند که کودک مراحل رشد ذهنی خود را به مرور طی می‌کند و به دید واقع گرای بزرگ‌سال می‌رسد. به همین دلیل، نباید اورا مجبور کند در فعالیت‌های هنری از کسی یا چیزی تقلید یا از روش خاصی پیروی کند.

معلم هنر دوره‌ی ابتدایی به کودکان اجازه می‌دهد درباره‌ی هر فعالیت تفکر کنند، ایده‌ی شخصی خود را ارائه دهند، تخیلاتشان را به مرحله‌ی ظهور برسانند و تجربه‌های جدیدی کسب کنند. در چند دهه‌ی اخیر، پژوهشگران به این نتیجه رسیده‌اند که برنامه‌های درسی هنر و روش آموزش باید به نحوی طراحی شود

که کودکان علاوه بر آزادی عمل خلاق، رشد کنند و پرورش یابند. بنابراین، فعالیت هنری فقط جنبه‌ی بازی و سرگرمی یا تخلیه‌ی انرژی ندارد و باید هدف‌های دیگری را دنبال کند.

دکتر مهرمحمدی در کتاب «چیستی، چرایی و چگونگی آموزش هنر»، درباره‌ی رویکردهای معاصر آموزش هنر می‌نویسد: «معلم هنر می‌تواند در کسب تجربه‌های ارزشمند شاگردان نقش مهمی ایفا کند. از جمله در رویکرد دیسیپلین‌محور، یادگیری مستلزم تدارک آموزش‌های حمایت کننده و مشوق نیز هست. برنامه‌ی درسی یا فعالیت‌های مسئله‌محور رضایت درونی یادگیرنده‌گان را فراهم می‌کند؛

کسب مهارت‌های هنری در خلق و ادراک هنر کاری حساس و دشوار و مستلزم دقت، تمرین و تکرار، کاوش و تداوم کوشش و تمرین است؛ اما یادگیری چگونه ادراک کردن، خلق کردن، فهمیدن و قضاوت کردن، در مقایسه با کسب مهارت‌های عملی، یادگیرنده‌گان را فراهم می‌کند؛

کسب مهارت‌های هنری در خلق و ادراک هنر کاری حساس و دشوار و مستلزم دقت، تمرین و تکرار، کاوش و تداوم کوشش و تمرین است؛ اما یادگیری چگونه ادراک کردن، خلق کردن، فهمیدن و قضاوت کردن، در مقایسه با کسب مهارت‌های عملی، به کوشش و تلاش بیشتری نیاز دارد؛

یادگیری هنر باید با جریان رشد دانش آموزان هم خوانی داشته باشد. رویکرد دیسیپلین‌محور بر این فرض مبنی است که معلمان به انسازهای کافی با ویژگی‌ها و توانایی تحول دانش آموزان آشناشوند و نسبت به آن حساسیت دارند. تنها در این صورت آموزش آن‌ها اثربخش خواهد بود؛

تکالیف یا برنامه‌ای که برای شاگردان طراحی می‌شود، باید برای آن‌ها معنادار باشد. به عبارت دیگر، آن‌ها باید برای انجام

معلم هنر دوره‌ی ابتدایی به کودکان اجازه می‌دهد درباره‌ی هر فعالیت تفکر کنند، ایده‌ی شخصی خود را ارائه دهند، تخیلاتشان را به مرحله‌ی ظهور برسانند و تجربه‌های جدیدی کسب کنند

بزرگ‌سالان در انجام آثار هنری وامی‌دارد. به این ترتیب، کودکان وابسته به نظرات دیگران و متکی به نمونه‌های آماده و الگوهای هنری تربیت می‌شوند. زیرا به صورت مستقل درباره‌ی فعالیت‌ها نمی‌اندیشند و درباره‌ی موضوعات تفکر نمی‌کنند؛ راه حلی را جست‌وجو نمی‌کنند، ایده‌ی شخصی ارائه نمی‌دهند و به تقلید عادت می‌کنند.

در واقع، در دوره‌ی ابتدایی غالباً شاگردان مهارت‌های جسمی و روحی لازم و توانایی تقلید از آثار هنری هنرمندان در زمینه‌ی خوش‌نویسی، نقاشی، ساختن حجم، اجرای نمایش یا موسیقی را ندارند و در بسیاری از موارد مفهوم و معنای فعالیت را درک و با اثر هنری ارتباط احساسی برقرار نمی‌کنند. در حالی که کودکان دوره‌ی ابتدایی، هر یک ذهنیتی منحصر به فرد و تخیلات، احساسات و درک خاصی از پدیده‌های گوناگون دارند که اگر از طریق فعالیت‌های هنری ابراز نشود، در اثر رشد و تحول به دید واقع گرای بزرگ‌سالان آن‌ها را به فراموشی خواهند سپرد. به این ترتیب، شناخت عمیقی از خود و احساسات و ادراک و توانایی‌های خود در زمینه‌های مختلف نخواهند یافت و ارتباط میان هنر، فرهنگ و زندگی را درک نخواهند کرد. پس سلام بر روش‌های صحیح آموزش هنر که متناسب با سن و شرایط کودکان برنامه‌ریزی و طراحی شده تا به کسب بهترین نتایج در کلاس هنر منجر شود و درود بر معلمانی که همواره از بهترین روش‌ها در آموزش درس‌ها بهره می‌گیرند.

تکالیف یادگیری انگیزه‌ی درونی داشته باشند و جریان یاددهی- یادگیری به انگیزش بیرونی متکی نباشد. لازم است آموزش هنر بر فعالیت‌های لذت‌بخش و ارضاکننده مبتنی باشد تا نتایج حاصل از اجرای آن‌ها یا تجربه‌هایی که به دست می‌آید، در خارج از کلاس درس نیز کاربرد داشته باشد. در این صورت، آموزش به خوبی تحقق می‌یابد.

در اغلب رویکردهای آموزش هنر معاصر، فعالیت‌ها به نحوی برنامه‌ریزی و طراحی می‌شوند که کودکان را به تفکر یا به حل مسئله و ادراکند. معلم فرایند انجام کار و نتیجه‌ی نهایی را مورد نظر قرار می‌دهد و کودکان را در مسیر تفکر، ایده‌بیابی، اجرا و روش بیان موضوع تشویق می‌کند. در این شرایط درک موضوع، ایده‌بیابی و کشف بهترین شیوه‌ی اجرای فعالیت هنری و نتیجه‌ی نهایی متعلق به کودک و منحصر به فرد است. بنابراین، تأیید کودک در او اعتماد به نفس ایجاد و او را به انجام تجربه‌های مشابه تشویق می‌کند.

در این رویکردها، روش آموزش صرفاً بر ایجاد مهارت‌های هنری مبتنی نیست، بلکه هدف پرورش ذهنیت و خلاقیت کودکان است. زیرا این آموزش‌ها به دنبال تربیت هنرمند نیستند و پرورش توانایی‌های عمومی کودکان مورد نظر است تا همه‌ی آن‌ها در زندگی و شغل آینده، افرادی متغیر و مبتکر و توانمند باشند. آن‌ها باید در حین تجربه‌های خود با خلق اثر هنری آشنا شوند و بتوانند ارتباط میان احساسات و ادراکات هنرمند را با اثر هنری درک کنند. همچنین، بیاموزند که درباره‌ی آن‌ها صحبت کنند. بدین ترتیب می‌توانند ارتباط میان هنر و فرهنگ را درک کنند.

طراحی فعالیت‌ها باید متناسب با وضعیت روحی و حسمی شاگردان صورت بگیرد تا علاوه بر اینکه برای کودکان لذت‌بخش و آموزنده است، انگیزه‌ی فعالیت‌های بعدی را در آن‌ها ایجاد کند. در چنین شرایطی، کشف استعدادها و علاقه‌های کودکان، در ضمن فعالیت‌های متنوع و آزاد هنری میسر می‌شود و معلم می‌تواند انگیزه‌های درونی شاگردان را شناسایی و تقویت کند تا هر یک از خود را بیاند و به شیوه‌ی صحیح ادامه دهند. از طرف دیگر، برای ابتکار و خلاقیت به انگیزه‌ی بیرونی مانند تشویق و جایزه متکی نباشند و به صورت خودگوش به تفکر، خلاقیت و ایجاد زیبایی در زمینه‌های مختلف پردازند. بدین ترتیب، ارتباط میان هنر و زندگی را درک کنند.

با نوجه به موارد ذکر شده، تأثیر انجام فعالیت‌های هنری بر شکل‌گیری شخصیت کودکان مشخص می‌شود. در صورتی که در روش‌هایی که ابتدا در مورد آن‌ها صحبت شد، معلم کودکان را به تقلید از روش

تجربه‌ی یک کار متفاوت!

معلم‌های خوش‌فکری هستند که برای تفهیم درس‌ها به دانش‌آموزانشان روش‌های ابداعی خودشان را دارند. خوب است شبکه‌ای ایجاد شود که این تجربه‌ها در آنجا به اشتراک گذاشته شوند. برای شروع، در این صفحه و در هر شماره، تعدادی تجربه منتشر می‌شود. شما هم می‌توانید از تجربه‌های آموزشی خود بنویسید و یا فیلم‌برداری کنید و گزارش آن را بنویسید و برای ما ارسال کنید تا به نام خودتان چاپ شود و فیلم‌ها در سایت مجله در اختیار دیگران گذاشته شود.

ایجاد علاقه به هنر چرم دوزی و آشنایی با آن

هنگام بحث درباره‌ی آموزش هنر به کودکان دوره‌ی دبستان، این سؤال در ذهن مطرح می‌شود که آیا باید به هنر به عنوان یکی از درس‌های اصلی نگاه کرد که به رشد و شکوفایی خلاقیت و مهارت کودک می‌انجامد، یا به عنوان ابزاری برای درک سایر مفاهیم آموزشی؟ این سؤال، با تجربه‌ای که در کارگاه هنر داشتیم، تا حدی پاسخ داده شد؛ اینکه از یک طرح هنری چگونه می‌توان به علوم و مهارت‌هایی چون مشاهده‌گری پرداخت و در عین حال به پرورش خلاقیت و بروز استعداد هنری کودکان رسید و چه بسا نکاتی تربیتی چون سخت‌کوشی و صبوری را هم پوشش داد. در درس هنر بچه‌ها می‌توانند با ابزارهای جدید آشنا شوند، آن‌ها را در دست بگیرند، مهارت استفاده از آن‌ها را پیدا کنند، در کنار لذت‌ها و هیجان‌ها با چالش‌ها و دشواری‌های مسیر یادگیری مواجه شوند و در نهایت به محصله که حاصل وقت‌گذاری‌شان در این زمینه است دست یابند و احساس رضایت و اعتماد به نفس را تجربه کنند.

یکی از هنرهایی که امسال به آن پرداختیم، هنر چرم‌دوزی بود. در مدرسه محیطی را فراهم کردیم که دانش‌آموزان کلاس سوم با انواع چرم مصنوعی و طبیعی آشنا شوند، آن‌ها را لمس کنند و درباره‌ی بافت، زبری و نرمی، و درشتی و کوچکی بافت روی چرم‌ها گفت و گو کنند، بوی آن‌ها را استشمام کنند، متوجه تفاوت چرم‌ها با یکدیگر شوند و کاربرد آن‌ها را بدانند. همان‌جا بود که از دانش‌آموزان شروع به سؤال

- پرسیدن درباره‌ی مشاهداتشان کردم:
 - چه تفاوتی بین دو نوع چرم می‌بینید؟
 - سطح روی چرم طبیعی چگونه است؟
 - چرم طبیعی از چه حیواناتی به دست می‌آید؟
 - شباخته‌های چرم طبیعی و مصنوعی چیست؟
 - بوی این دو نوع چرم چه تفاوتی دارد؟
 - مقاومت کدام چرم بهتر است؟
 - کاربردهای چرم چیست؟
- البته برای تحقیق خود دانش‌آموزان هم فرصتی ایجاد کردیم تا بتوانند در فضای بیرون از مدرسه به دنبال شناخت بپردازند.
- شروع کار:** قرار بود دانش‌آموزان را

زدن چرم به همدیگر کمک می کردند یا به هم امیدواری می دادند. بعد از این مرحله، به مرحله‌ی نخ کردن و سوزن و دوخت رسیدیم.

دانش‌آموزان، با تبحری که در کارگاه دوخت به دست آورده بودند، توانستند با دستان کوچکشان جاکلیدی را بدوزند.

خودشان باورشان نمی شد کارهایی چرمی را که قبلاً در بازار دیده بودند و تا دیروز فکر می کردند با چرخ‌خیاطی دوخته شده‌اند، بتوانند با دست خود، هر چند سخت و در طولانی‌مدت، بدوزند. اینجا بود که ارزش هنر دستشان را فهمیدند.

چرم، چسب مایع، خطکش، حلقه‌ی جاکلیدی.

با سمبه می‌توانیم سوراخ‌های دقیقی در بیاوریم و با نخ موم‌زده آن را کوک بزیم.

دانش‌آموزان برای اولین بار سمبه را به دست گرفتند. سوراخ کردن چرم کمی برایشان سخت بود.

گاهی دست‌هایشان خسته می‌شد و چند لحظه‌ای کار را کنار می‌گذاشتند.

سمبه زدن و سوراخ کردن چرم کار سختی بود که به تجربه‌اش می‌ارزید.

به قول خودشان، با تلاش همه چیز درست می‌شود.

بعضی از بچه‌های کلاس برای سمبه

با «چرم و هنر دوخت آن» که یکی از سخت‌ترین دوخت‌ها و نیازمند به زور بازی زیادی است آشنا کنم. وقتی وارد کلاس شدم و وسایل چرم را روی میز گذاشتیم، دانش‌آموزان متعجب بودند که این ابزار در کجاها استفاده می‌شوند. ابزار را برایشان معرفی کردم:

- سمبه: ابزاری است برای سوراخ کردن چرم تا بتوان با سوزن و نخ چرم را دوخت.

- نخ موم زده: نخی ابریشمی که با موم آغشته شده و محکم و مقاوم است.

- سوزن، قیچی، الگوی جاکلیدی،

صد زبان کودکی

رویکرد آموزشی رجیو امیلیا

همه‌مان با فرونشستن شعله‌های جنگ جهانی دوم، لوریس مالاگاتسی، در ناحیه‌ی «رجیو امیلیا» در ایتالیا آموزگار بود. او برای حرفه‌ی آموزگاری اش به دانش بیشتری نیاز داشت. برای همین در دانشگاه در رشته‌های آموزش و پرورش و روان‌شناسی تحصیل کرد.

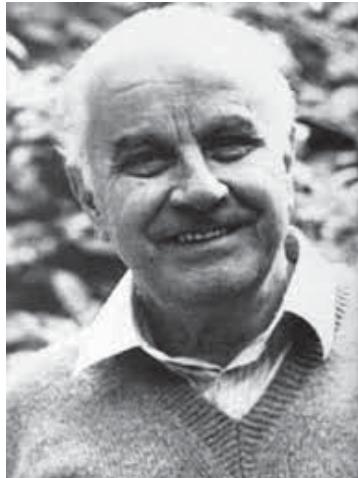
می‌خورند. کارهای دستی کودکان هم روی دیوارها و زمین خودنمایی می‌کنند. مالاگاتسی در سال ۱۹۸۰ مركز ملی خردسالان را در رجیو امیلیا بنیاد گذاشت تا رویکرد آموزشی کودک محور خود را بگسترد. او سپس سفری را به اروپا و آمریکا آغاز کرد و با برایان نمایشگاه «صد زبان کودکی» موفق شد رویکرد آموزشی خود را در ورای مرزهای جغرافیایی ایتالیا رواج دهد. لوریس مالاگاتسی تا زمان مرگ خویش زندگی خود را وقف گسترش آنچه ما اکنون با عنوان «رویکرد رجیو امیلیا» می‌شناسیم، کرد.

با راهنمایی لوریس مالاگاتسی، کارکنان مراکز نونهالان و کودکان، نمونه‌هایی از روش‌های مناسب سراسر جهان را مطالعه کرده‌اند. آن‌ها در گسترش رویکرد آموزشی رجیو امیلیا از دیدگاه‌های فکری و زبانی ماریا مونته سوروی و ژان پیازه تأثیر گرفته‌اند. گرایش آن‌ها به پژوهش‌های ویگوتسکی در زمینه‌ی ارتباط میان تعامل اجتماعی و رشد شناخت، به تأکید بر آموزش گروهی انجامیده است. همچنین، از بسیاری هنرمندان، دانشمندان، نویسندهان، شاعران و همچنین اندیشمندان نیز تأثیر پذیرفته و بیشتر کودکستان‌های رجیو امیلیا را به نام‌های ایشان نام‌گذاری کرده‌اند؛ کودکستان‌هایی همچون پائولو فریره، میکل آنثرو پابلو نرودا.

سازمان‌دهی در مدرسه‌های رجیو امیلیا کودکان به طور منظم در طول هفته در کودکستان‌ها و مراکز نونهالان حضور می‌یابند. از سه سالگی به بعد پنج روز در هفته تمام وقت در کلاس حاضر می‌شوند. به طور معمول زمان کلاس‌ها از ساعت ۹ تا ۱۵:۳۰ است و کلاس‌هایی با زمان طولانی تر نیز از ساعت ۷:۳۰ صبح تا ۱۸:۲۰ بعدازظهر برای کودکان دارای پدران و مادران کارمند تشکیل می‌شوند.

با پایان یافتن جنگ، مالاگاتسی به وجود یک روش آموزشی مناسب برای کودکان پیش‌دبستانی احساس نیاز کرد؛ روشی که در آن به شخصیت و نظر کودکان اهمیت داده و رابطه‌ای دو سویه بین آموزگار و کودکان برقرار شود. او می‌اندیشید، کودک در سال‌های آغازین زندگی، هویت و شخصیت خود را برای همه‌ی عمر پایه‌گذاری می‌کند. این اندیشه رویکردی را پایه گذاشت که آموزش به کودک باید بر پایه‌ی احترام، مسئولیت‌پذیری و مشارکت و از طریق کاوش و پویش پیش برود. در این رویکرد، کودک، پدر و مادر، مربی و محیط مهتمین نقش را در آموزش بر دوش دارند.

اساس روش مالاگاتسی در مفهوم این عبارت نهفته است: «صد زبان کودکی». او باور داشت کودکان برای بیان و آموختن از صد زبان کمک می‌گیرند. بر این اساس، کودکان بر اساس علاقه‌ی خود موضوعی را برای کاوش برمی‌گزینند و با به کار بردن حواس به کشف رابطه‌ها می‌پردازند و درک و دریافت‌شان را با هر زبانی که می‌خواهند، از نقاشی گرفته تا پیکرتراسی، نوشتن یا بازی، بیان می‌کنند. ارتباط و همکاری کودکان با یکدیگر برای حل مسئله و نزدیکی تنگاتنگ با طبیعت و بهره بردن از محیط برای آموزش، از ویژگی‌های این رویکرد به شمار می‌رond. محیط آموزش در رویکرد رجیو امیلیا با طبیعت پیوند خورده است. ساختمان آموزشگاه از نور طبیعی روشنایی می‌گیرد و گیاه و آرینه همه جا به چشم

لوریس مالاگاتسی
۱۹۹۴-۱۹۲۰

- می‌کنند
- خلاقیت به خصوص از طریق هنر بر جسته می‌شود.
- فضای کلاس بازتابی از اجتماع است.
- مربیان معمولاً با یک گروه ثابت از کودکان به مدت سه سال کار می‌کنند.
- مربیان با هم کار می‌کنند.
- این رویکرد باید بر اساس فرهنگ خود کودک کشف و باز تعریف شود تا بتواند به شکل اثربخشی در جاهای دیگر اجرا شود.

جایگاه مربی در این رویکرد

در رویکرد آموزشی رجیو امیلیا نقش آموزشگر نه تنها آموزش، بلکه یادگیری نیز هست. کارکنان آن‌ها به این درک رسیده‌اند که باید همواره دانش و مهارت خود را افزایش دهند و به بررسی چگونگی یادگیری کودکان بپردازند. آموزشگران در

ارزش‌های اصلی در مدرسه‌های رجیو امیلیا

- روابط
 - خلاقیت
 - محیط
 - زمان
 - یادگیری و تدریس
 - روش یاد دادن بازخورد محور
- الگوی رجیو امیلیا منطبق با سیستم یادگیری مشارکتی در نظریه‌ی انسان‌گرایی شکل گرفته است.

مشخصه‌های کلی رویکرد رجیو امیلیا

- والدین در یادگیری کودکان مشارکت دارند.
- کودکان و مربیان، همان طور که در مورد دنیای پیرامون خود می‌آموزند، به طور مشترک در پژوهش‌های تحقیقی فعالیت

شیفت‌های کاری به گونه‌ای سازماندهی شده‌اند که تمامی کارکنان، هنگام صبح که

مرکز شلوغ‌تر است، حضور داشته باشند. برنامه‌ی کاری کارکنان هم به شکلی طراحی می‌شود که بتوانند به طور منظم یکدیگر را ملاقات کنند و به شکل روزانه یا هفتگی، مشاهده‌ها، اطلاعات و نظرهای خود را با هم در میان بگذارند.

هر کودکستان و مرکز نونهالان یک آموزشگر فنی دارد. آموزشگر فنی ماهر و علاقه‌مند به کارهای خلاق است. او ممکن است هنرمند، موسیقی‌دان، طراح حرکت‌های موزون، عکاس، زمین‌شناس یا کارشناس فناوری اطلاعات و ارتباطات باشد. آموزشگران فنی در اجرای پژوهه و برنامه‌ریزی دراز مدت برای کودکان به آموزشگران دیگر کمک می‌کنند. همچنین، مهارت‌های خلاق خود را آموزشگران و کودکان به اشتراک می‌گذارند.

گروههای دو نفره با کودکان کار می‌کنند و طی یک روز کاری پیوسته با هم در ارتباط هستند. در طول روز، آن‌ها فرصت‌هایی برای سهیم‌شدن دیده‌ها و مشاهده‌ی مستندها دارند و آنچه را دیده‌اند، با یکدیگر تفسیر می‌کنند. تمرکز روی این تفسیرها و مشاهده‌ها به آن‌ها کمک می‌کند امکان‌ها و منابعی را که می‌خواهند روز بعد به کودکان بشناساند، مشخص کنند.

نشست‌های هفتگی با حضور تمام کارکنان، از جمله آموزشگران و آموزشگران فنی، به آن‌ها فرصت سهیم‌شدن مشاهده‌ها و ایده‌هایشان را می‌دهد. مطالعه‌ی مستندهای ساخته شده درباره‌ی تجربه‌های یادگیری کودکان در این نشست، امکان استفاده از دیدگاه‌ها و تجربه‌های دیگر افراد را برای آن‌ها فراهم می‌کند. این نشست‌های هفتگی برای افراد و کارکنان تازه به عنوان دوره‌ی تربیت آموزشگر به شمار می‌رود و به آن‌ها توانایی می‌دهد که به شکل عملی از تجربه‌های همکاران خود بهره بگیرند. هر کسی، گذشته از تجربه، باید ایده و نظر خود را در نشست‌ها بیان کند. تمام دیدگاه‌ها نوشته می‌شوند و مورد بحث قرار می‌گیرند. مربی در این رویکرد محقق و پژوهشگری

مبانی نظری رویکردن جیو

● در رویکرد آموزشی رجیو امیلیا، ارتباط و یادگیری در یک فرایند آموزشی همراه یکدیگرند، به وسعت بخشیدن شبکه‌های ارتباطی هم بسیار توجه می‌شود. گرچه تمرکز اصلی روی کودکان است، اما نقش مربیان، والدین، اجتماع، پیرامون و مرتبط بودن آن‌ها با هم بسیار مهم و اساسی است و این مهارت‌ها باید با هم متناسب و هماهنگ باشند تا رشد و یادگیری اتفاق بیفتد.

● روابط محکم و مثبت میان افراد در کانون رویکرد آموزشی رجیو امیلیا جای دارد. روابط میان آموزشگران و کودکان، کودکان و پدران و مادران و آموزشگران و پدران و مادران دو

● از باب توجه به رشد اجتماعی کودک، خلاقیت و آفرینش، به مانند اندیشه‌ی فروبل است. ● از جهت درک واقعیت ناشی از تجربه‌های تعامل کودک با محیط و درگیری مستقیم با اشیانیز به نظریات دیوی و پیازه نزدیک است. گرچه یکی از منتقدان اساسی پیازه هم به شمار می‌رود.

● ملاگاتسی با الگویی که ارائه می‌دهد، تصویری بسیار قدرتمند از هوش، هیجان، کنگکاوی و رفتارهای اجتماعی کودکان، نسبت به آنچه پیازه بیان می‌دارد، به نمایش می‌گذارد.

نظریه‌ی حاکم بر رویکرد آموزشی رجیو امیلیا از نظریات و تجربه‌های اندیشمندان بزرگ تعلیم و تربیت سرچشمه گرفته است: ● از آن جهت که بر فرایند تفکر که بازده اصلی رشد شناختی است تأکید دارد و از کودک می‌خواهد مهارت‌های فکری اش را در موقعیت‌های مختلف به کار گیرد، به نظریه‌ی بروونر شبیه است.

● از آن سو که به فردیت کودک توجه می‌کند و به مربی نیز به عنوان راهنما و مشاهده‌گر می‌نگردد، متمایل به روسوست. ● از جهت توجه به نقش تفکر و زبان برای ساختن نظریه و عمل به ویگوتسکی می‌ماند.

مستندسازی

در این رویکرد آموزشی، مستندسازی نقشی مهم و اساسی دارد. مستندسازی به عبارتی ثبت متنوع فعالیت‌های انجام شدهی کودکان در مراحل مختلف است. از آنجا که این سیستم چیزی به نام امتحان و نمره و سطح‌بندی یا امتیازبندی ندارد، طبیعی است سعی می‌کند از مراحل کار نمونه و شواهدی برای نشان دادن روند رو به رشد کار هر کودک یا گروه کودکان جمیع آوری کند. بخشی از این شیوه‌های مستندسازی عبارت‌اند از:

گزارش‌های روزانه‌ی معلمان: معلمان در این سیستم هر روز گزارش‌های کار خود را در قالب یک الگوی مشخص ثبت می‌کنند.

گزارش‌های خاص: معلمان علاوه بر گزارش روزانه، گزارشی از یک پروژه‌ی خاص نیز تدوین می‌کنند.

گزارش‌های فردی: معلمان برای هر کودک در پایان هر ماه یک گزارش فردی تهیه می‌کنند.

گزارش‌های عمومی: مدیر آموزشی مرکز گزارش‌هایی عمومی از روند کار تهیه می‌کند و در اختیار شرکای کار قرار می‌دهد.

عکس و فیلم‌برداری: بسیاری از فعالیت‌های بچه‌ها در مراحل گوناگون کار از طریق عکس و فیلم ثبت می‌شود.

نمونه کارها: نمونه‌هایی مانند نقاشی، نوشته و دست‌سازه‌های کودکان جمیع آوری و آرشیو می‌شوند.

پروژه‌های کودکان: پروژه‌هایی که کودکان در طول سال انجام می‌دهند مرتب جمیع آوری می‌شوند.

گزارش‌های کودکان: کودکان پس از بازدیدها یا سفرهای فردی و گروهی گزارش‌های کار خود را تهیه می‌کنند.

گزارش‌های والدین و مجموعه نمونه‌ها و برنامه‌هایی که در خانه آماده می‌شوند.

انواع اطلاعیه‌ها، نامه‌ها و خبرنامه‌هایی که مرکز آموزش تهیه می‌کند.

مجموع این مستندات، پس از طبقه‌بندی تحلیل و بررسی می‌شوند و حتی بسیاری از آن‌ها به صورت کتاب یا جزوه‌های آموزشی در اختیار سایر مراکز آموزشی قرار می‌گیرند.

در رویکرد آموزشی رجیو امیلیا، مستندسازی کاربردهای زیر را دارد:

ثبت روند پیشرفت از راه کمک به آموزشگران برای دیدن و درک یادگیری فردی کودکان و نیز درک نقش آن‌ها در یادگیری تمام اعضا گروه.

ارزش نهادن به ایده‌های کودکان با نشان دادن توجه به چگونگی ارائه و به اشتراک گذاشتن کار آن‌ها.

تشویق کودکان به تمرکز، از راه ایجاد فرصت مشاهده‌ی دوباره‌ی تجربه‌های گذشته و درک روند یادگیری از سوی آن‌ها.

کمک به برنامه‌ریزی با استفاده از پیشنهاد به آموزشگران درباره‌ی منابع، تجربه‌ها یا مهارت‌هایی برای ارائه به کودکان.

جلب مشارکت مادران و پدران از راه ارائه اطلاعات درباره‌ی زندگی در مرکز و کمک به درک بیشتر آن‌ها در زمینه‌ی یادگیری فرزندانشان.

کمک به پیشرفت کارشناسی آموزشگران با استفاده از تولید منابعی برای خواندن، بحث و تفسیر با همکاران و گروه مشاوره‌ی آموزشی.

ارزش نهادن به زندگی و کار مرکز از راه ارائه کار کودکان در بیرون از مرکز، در مکان‌های همگانی، خیابان‌ها و فروشگاه‌های شهر رجیو امیلیا و سراسر جهان، در قالب نمایش صدها زبان کودکان.

است که به طور مداوم کودک را بررسی، شناسایی و ارزیابی می‌کند. او می‌کوشد نیازهای کودک را از طریق زبان‌هایی که کودک به کار می‌گیرد، کشف کند و بر اساس آن نیازها، فعالیت‌های جدیدی را سازمان‌دهی کند از سوی دگر می‌کوشد کودک را به عنوان مدرکی زنده، فعال و پویا بررسی کند تا جایگاه فعلی او را بشناسد. در مراکز پیش‌دبستانی مبتنی بر دیدگاه مالاگاتسی، اتفاق مریان باید به شکلی باشد که بتوانند با دیگر همکاران دیدار کنند و مشاهدات و برنامه‌های خود را با هم سهیم شوند و درباره‌ی آن‌ها مطالعه کنند. همچنین، از منظر لوریس مالاگاتسی، مریان باید از طریق تعامل با خانواده‌ی تلاش کند به نیازهای والدین نیز توجه کند. مریان پلی بین والدین، جامعه‌ی محلی و کارشناسان و برنامه‌ریزان با کودک است و مفاهیمی را که در سایه‌ی تعامل شکل گرفته‌اند، به کودکان می‌آموزد. مریان همان‌طور که فعالیت‌ها را سازمان‌دهی می‌کند، برنامه‌ریزی می‌کند، فکر می‌کند، تعبیر و تفسیر می‌کند، و کمک می‌کند بهترین فرصت‌های اختیار کودکان قرار گیرند.

سویه است. آموزشگران، کودکان و مادران و پدران به یکدیگر احترام می‌گذارند و به دیدگاه‌های هم‌گوش می‌دهند.

مالاگاتسی به پاس کوشش‌هایش در آموزش کودکان پیش‌دبستان، در سال ۱۹۹۲ میلادی جایزه‌ی «دراسیل لگو» از کشور دانمارک و جایزه‌ی «کل» از آمریکا را در سال ۱۹۹۳ دریافت کرد. او سرانجام در سال ۱۹۹۴ در خانه‌اش در رجیو امیلیا درگذشت.

در مدرسه‌های چندپایه چه می‌گذرد؟

گزارش نشستی با راهبران آموزشی چندپایه‌ی استان زنجان چندی پیش مهمان راهبران خونگرم و کاربرد استان زنجان بودم که گفت‌وگوی به نسبت مفصلی با سیزده تن از آنان در موضوعات مربوط به حوزه‌ی راهبری آموزشی چندپایه داشتم. این گفت‌وگویی تواند شمه‌ای از مسائل و مشکلات راهبران عزیز را نشان دهد.

دارند و اناق اضافه پیدا نمی‌شود که حتی به صورت اجره به معلمان بدهند. ما خودمان در چنین رستاهاهی بوده‌ایم و به این مشکلات برخورده‌ایم.

● در صحبت‌ها به نکته‌ی جالبی اشاره می‌کنند: «کلاس‌های چندپایه و ابتدایی یا از ناحیه‌ی تجربه آسیب می‌بینند و یا از ناحیه‌ی انگیزه. اگر معلم تجربه نداشته باشد، ما راهبران با کمک‌های خود آن را درست می‌کنیم، ولی انگیزه به راحتی درست نمی‌شود. واقعاً راهبر و مسئول آموزش و دبیرخانه‌ی چندپایه یک ته نمی‌تواند انگیزه‌ی لازم را به معلم تزریق کند، چون معلم باید در عمل انگیزه پیدا کند.»

● از آن‌ها می‌خواهیم این موضوع را بیشتر بشکافند و درباره‌اش توضیح دهند.

انگیزه فقط به تدریس، کلاس و کار با دانش‌آموزان مربوط نیست. رستایی با ۳۲ دانش آموز دو معلم دارد و مدرسه‌ی دیگری با ۲۳ دانش آموز سه معلم دارد. این‌ها تبعیضاتی هستند که اتفاق می‌افتد و معلم را آزار می‌دهند. در

نگرش مثبت ندارند. البته غالباً خود چندپایه‌بودن مشکلی ایجاد نمی‌کند، بلکه شرایط و مشکلات نقاط رستایی باعث نگرش منفی معلم می‌شود.

● برای مثال چه مشکلاتی مطرح‌اند؟

۱. مدرسه‌های چندپایه به طور عموم دورافتاده‌اند و معلمان را با چالش‌هایی غیر از آموزش درگیر می‌کنند.

۲. رفت و آمد معلمان، وضعیت مسیر و جاده‌ها از مشکلات اصلی هستند. به خصوص در زمستان سختی مسیر بیشتر است و معلمان گاهی برای رفتن به مدرسه با جان خود بازی می‌کنند. گاهی هم به دلیل سختی مسیر و بسته‌بودن راه، دو سه ماه در رستا می‌مانند.

۳. رستاها از لحاظ بهداشت و آب مصرفی و حمام وغیره مشکل دارند و به ندرت

امکانات ابتدایی مثل برق و گاز دارند.

۴. اکثر مدرسه‌های چندپایه در رستاها دو سه کلاس‌هه هستند و وقتی هر دو کلاس پر باشد، اسکان معلمان به یکی از مشکلات اساسی تبدیل می‌شود. چون در رستاها مردم اکثراً خانه‌های کوچکی

● معلمان چندپایه خودشان را چطور می‌بینند؟

۱. معلم حرفه‌ای چندپایه که صرفاً برای خدمت و ماندگاری در این حوزه تربیت شده باشد، نداریم.

۲. موقعیت مدرسه‌های چندپایه موقعیت‌های آموزشی سختی هستند که در اولیت انتخاب معلمان قرار نمی‌گیرند.

۳. رفتن به مدرسه‌های چندپایه غالباً اختیاری و انتخابی نیست، بلکه اجرای و تحمیلی است.

۴. عموماً همکاران به شرطی آنجا می‌روند که پست مدیریت داشته باشند، و گرنه در شرایط عادی کسی نمی‌رود کلاس سه پایه و چهار پایه را انتخاب کند که هم از لحاظ سنی و هم پایه‌ها، تفاوت بین بچه‌ها زیاد است.

۵. چون عموماً رستاها دور افتاده مدرسه‌های چندپایه دارند، یا معلمان کم‌سابقه به آنجا می‌روند یا معلمان خیلی بسابقه که در آستانه‌ی بازنیستگی قرار دارند، غالباً انگیزه‌ی لازم وجود ندارد. مجموعه‌ی این شرایط باعث می‌شود همکاران چندپایه شامل افرادی باشند که نسبت به معلم چندپایه بودن

انگیزه‌مند با کلاس و کارگاه و آموزش روش تدریس راه می‌افتدند، ولی فاصله‌ی ما با معلمانی است که مثلاً بیست و هفت هشت سال سابقه‌ی غیر مرتبط دارند و گاهی هیچ گونه همکاری‌ای با ما نمی‌کنند.

● واکنش شما در مقابل این برخوردها چیست؟

به عنوان راهبر باید برای هر کدام از این معلم‌ها برنامه داشته باشیم. تعیین جغرافیای آموزشی عامل امنیت و توسعه در حوزه‌ی راهبری است. جغرافیا یعنی اینکه من مدرسه‌هایم را در زمین طوری بچینم که ارتفاع انتظارتم یکی نباشد. یعنی در یک مدرسه با یک ارتفاعی پرواز می‌کنم و در مدرسه‌ای دیگر با ارتفاعی دیگر. به این می‌گویند بومی‌سازی و انعطاف. اگر راهبر انتعطاف نداشته باشد، این طرح نظارتی شکست می‌خورد و معلم هم سرخورده می‌شود.

● آیا شما جنبه‌های دیگری از چندپایه را پیدا کرده‌اید که بتوانند منشأ انگیزه‌ی درونی شوند و بر سختی‌های فیزیکی غالب شوند؟

بیشتر تأکید ما در نظام آموزشی روی یادگیری‌های علمی دانش‌آموزان است. ما روی رشد عاطفی، شناختی، حرکتی و اجتماعی دانش‌آموز تأکید چندانی نداریم. اگر معلم روان‌شناس خوبی باشد، مهارت‌های اجتماعی و زندگی واقعاً در کلاس‌های چندپایه خود را نشان می‌دهند. دانش‌آموزی که در روزنما از روی یک چاله می‌پرده، ریاضی را می‌داند و می‌داند با چه سرعت و فاصله‌ای باید بپرده تا موفق شود.

به نظر می‌رسد در کشور ما برای معلمان چندپایه و برنامه‌های چندپایه برنامه‌ای لحاظ نشده و این دیده نشدن ما را دچار سردرگمی می‌کند. نه کتاب‌ها تناسب دارند، نه برنامه‌ها. با

ممکن است تناقضاتی ایجاد شود. این ارتباط چگونه شکل می‌گیرد؟ راهبرانی که اینجا هستند، مطمئناً قبل از اینکه وارد این پست شوند، می‌دانستند باید راهبر مدرسه‌های چندپایه بشوند و خودشان همسو، همداستان و موافق کلاس‌های چندپایه بوده‌اند. یکی از دلایل هم راستا بودن آن‌ها با معلمان و کلاس‌های چندپایه، پذیرش راهبران توسط معلمان است.

ان راهبران با معلمان تعامل خوب و دوسته‌ای دارند. رویکرد راهبران نسبت به معلمان چندپایه، حمایتی و نظارت‌شان مشارکتی و هم‌دانانه است. با توجه به اینکه درد معلمان ما درد دیده شدن است، همین که راهبران به مدرسه‌های روس‌تایی می‌روند و کار معلمان را انکاپس می‌دهند، معلمان از آن استقبال می‌کنند. مشکلاتی هم هست، ولی به نوع ارتباط راهبر با معلم بستگی دارد. وقتی راهبر مشکل معلم را مشکل خود بداند و برای رفع آن به او کمک کند، قطعاً معلم از او استقبال خواهد کرد. با وجود این چالش ما با معلم‌هایی است که نه تجربه دارند و نه انگیزه. افراد کم تجربه ولی

کشوری مثل استرالیا، برای چند پایه سه چهار کتاب دارند و ماقبل برای پایه‌ی چهارم ۱۲ جلد کتاب داریم. این حجم خواه ناخواه روی کیفیت تدریس تأثیر می‌گذارد. انگیزه، آسودگی خیال یک معلم چندپایه هم هست که وقتی می‌خواهد به مدرسه برود، حداقل دغدغه نداشته باشد که آیا وسیله‌هست؟ آیا راه باز است؟ یا موقع برگشت، وسیله‌ای هست تا برگردم؟ این استرس‌ها خودبه‌خود در وضعیت آموزشی بچه‌ها هم تأثیر می‌گذارند. شرایط محیطی هم باید طوری باشد که او بتواند تا آنجا که می‌شود کار را پیش ببرد. در این صورت است که می‌توانیم بگوییم کم کاری نمی‌کند. در مدرسه‌های روس‌تایی، همه‌ی کارها بر عهده‌ی معلم است، اما روند انجام همه‌ی کارها خوب پیش نمی‌رود.

● با توجه به شرایطی که بر مدرسه‌های چندپایه حاکم است، معلم چندپایه دیدگاهی نسبت به حرفه‌گری خودش دارد و شما هم به عنوان راهبر نسبت به این معلم دیدگاهی دارید. بنابراین،

زیادی انجام داده ایم. مثلاً پارسال در یک روزتایی پنچ نفر از دخترانی را که به خاطر اشتغالشان به فرش بافی، والدینشان به آنها اجازه ادامه تحصیل نمی دادند، جذب کردیم. یا یکی از مناطق ما که سال گذشته در بحث پیش دستانی ۱۴ روزتا را فعال کرده بود، امسال کلاس های پیش دستانی اش را به ۲۲ مورد رسانده است، چون آموزش اولیای روزتایی هم در طول این دو سال خیلی اتفاق افتاده است.

راهبران با اشتیاق از اقداماتی می گویند که در نقش راهبر آموزشی برای بهبود کیفیت کلاس های چندپایه انجام داده اند. آمارهایی را به عنوان شواهد تلاش ها و پیگیری هایشان بیان می کنند، از جمله اینکه در یکی از مناطق، در طول هشت سال، کلیه بازدیدهای مدیران مجتمع از مدرسه های روزتایی آنچه بیش از ۳۰۰ بار نبوده است، اما در یک سال، راهبران در همان منطقه نزدیک به ۷۰۰ بازدید از مدرسه های چندپایه روزتایی انجام داده اند. یعنی بازدیدها بیست برابر بیشتر از قبل شده است. مثلاً اگر در گذشته

چهارم ساکت باشند و خاموش، آن وقت معلم فقط برای کلاس پنجم تدریس می کند. از این باب، می خواستیم معلم را توانمند کنیم تا بتواند همه پایه ها را در گیر و مدیریت کند. هر چقدر در توان خودمان بود، گذاشتیم. حتی از تجربه های همکاران موفق عکس و فیلم می گرفتیم و می گفتیم می خواهیم ببریم سایر معلمان یاد بگیرند.

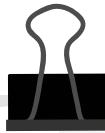
● **اگر طرح راهبران آموزشی استمرار پیدا کند، آیا وضعیت چندپایه بهبود پیدا خواهد کرد؟** معلمان خیلی از روش تدریس ها را نمی شناختند، ولی آمارها نشان می دهد با ورود راهبران چقدر فرق کرده اند. همکاران (معلمان) الان از نظر حضور منظم هستند و حضور مؤثر دارند. یعنی وقتي در کلاس هستند، حتماً بحثی برای تدریس دارند. همکارانی داریم که با برخورد صحیح راهبران جذب روش تهای دورافتاده شده اند. از نظر آمار و درصد قبولی، مناطق بهتر شده اند. الان هیچ دانش آموز کلاس سومی نداریم که حروف الفبا را نشناسد. همان همکارانی که نمی دانستند طرح جابر چیست یا آن را وقت گیر می دانستند، الان خودشان دارند پروژه های جابر را در چند پایه کار می کنند، چون ما پارسال مثلاً در یک منطقه ۱۶ کارگاه در مورد درس پژوهی، طرح جابر و روش های تدریس تلفیقی و مدیریت کلاس چندپایه برای معلمان برگزار کردیم، در حالی که قبل از آن سالانه دو کارگاه هم برگزار نمی شد. در سال های قبل، برای برنامه شهاب فرم ها عموماً سلیقه ای پر می شدند و هیچ نظراتی بر آن ها نبود، ولی ما در طول این دو سال این ها را و نحوی محاسبه کردن و امتیاز دادن در آن ها را ارزیابی و بررسی کردیم.

در مورد جذب دانش آموزان بازمانده از تحصیل یا ترک تحصیل تلاش های

توجه به وضعیتی که داریم، به نظرم مدل ها باید این قدر منعطف باشند که کتاب در مدرسه های ما قابل هضم باشد. می توانیم معلمان چندپایه را با انسواع برنامه ها اذیت نکنیم. فرستی ایجاد کنیم که از انعطاف برنامه های درسی و کتاب درسی و منابع آموزشی هم معلم لذت ببرد و هم دانش آموزان اثرش را ببینند. در واقع، مدل های ماناسبت به مدرسه های روستایی، به خصوص برای مدرسه های چندپایه، باید تغییر کند. ● **شما به عنوان راهبر در کلاس ها چه کار می کنید؟ مبنای فعالیت شما چیست؟ با چه هدفی کار راهبری را انجام می دهید؟**

پست راهبر آموزشی چند پایه در واقع کودک نوپایی است که نه شناسنامه ای دارد و نه جایگاهی. همکاران ما تمام انرژی خود را گذاشتند که معلمان بپذیرند ساختار جدید و با اسما جدید شکل گرفته، و ما نه به عنوان کسی که صرف بر امور اجرایی و بر مدرسه نظراتی می کنیم، بلکه برای کیفیت بخشی به کلاس های چندپایه، اینجا هستیم. ما دیدگاه معلمان و دانش آموزان و اولیا را نسبت به راهبران عوض کردیم. چون از واژه بارزس، همه و حتی اولیا و اهمه داشتند، ما این دیدگاه را عوض کردیم. حالا کارها از حالت دستوری خارج شده، اعتمادسازی صورت گرفته و مقاومت در برابر تغییرات کم شده است.

اتفاق افتاده سرکلاسی رفتایم که معلمی سیناریو و طرح درسی نوشته که مخالفی چیزها از آن یاد گرفته ایم و در جلسات، از آن معلم خواسته ایم آن روش را برای سایر معلمان توضیح دهد تا یاد بگیرند. قرار نیست همیشه ما آموزش بدھیم. با این حال، چیزی که ما را در کلاس های چندپایه به عنوان راهبر آزار می داد، این بود که مثلاً در یک کلاس سه پایه، کلاس های سوم و

آمارهای مدرسه‌های روستایی استان زنجان

مدرسه‌های روستایی: ۸۰۰ مدرسه

مدرسه‌های چندپایه: ۶۴۵ مدرسه

مدرسه‌های روستایی تک پایه: ۱۵۵ مدرسه

مدرسه‌های عشایری: ۰ مدرسه

مدرسه‌های کانکسی: ۱ درصد

از نظر ساختمان مدارس:

مدرسه‌های نوساز: ۱۲ درصد

مدرسه‌های قدیمی در حد تخریب: ۸۸ درصد

تعداد راهبران آموزشی: ۶۲ نفر (همگی آقا)

مدرسه‌های تحت پوشش راهبران: ۷۶۷ مدرسه

منبع: گزارش آقای سربی، معاونت چند پایه استان زنجان

از یک روستای دورافتاده در طول چهار سال، سه بار بازدید می‌شده، حالا در یک سال تعداد آن شش بار شده است. می‌خندند و با رضایت می‌گویند: «مردم روستاهای دور افتاده از ما واقعاً راضی‌اند. مثلاً وقتی راه روستاهای بسته می‌شود، ما آنقدر با بخشداری و راهداری درگیر می‌شویم که راه را باز می‌کنند تا مردم راحت‌تر رفت و آمد کنند».

با وجود خبره بودنشان، کم ادعا هستند و حرف‌هایشان نشان می‌دهد به کاری که می‌کنند اعتقاد دارند. جنس خواسته‌هایشان هم از نوع حرفه‌ای است، مثلاً می‌گویند: «اگر در سازمان‌دهی و ساماندنهای نیروهای چندپایه نقش راهبر را پر نگ کنند، فواید آن شامل حال کودکان روستایی خواهد شد. یا بهتر است دفتر تألیف کتب ابتدایی یک فکر اساسی برای حجم و تعداد زیاد کتاب‌های درسی در کلاس‌های چند پایه بکند.

در گزارش بعدی که در شماره‌ی بعد چاپ می‌شود، یک روز را با یک راهبر آموزشی به کلاس‌های روستایی می‌رویم و از نزدیک شاهد اقدامات او در کلاس هستیم.

شکلات‌هایی به شیرینی اردو

تا دفعه‌ی بعد بتوانم با دوستانم به اردو بروم.»
این جواب، خیلی مرا تحت تأثیر قرار داد.

روزی مشکلی برایم پیش آمد. از آنحا که به پاکی قلب داشت آموزان باور دارم، از آن‌ها خواستم برایم دعا کنند. برای پیداشدن موتور پدر فائزه هم دعا کردیم. دو هفته بعد، موقعی ورود دانش‌آموزان به کلاس، برق خوش حالی را در چشمهای فائزه دیدم. از بسته‌ی کوچک شکلاتی که در دست داشت، به راحتی می‌شد فهمید چه اتفاقی افتاده است. فائزه با خوش حالی گفت: «خانم، دفعه‌ی بعد به همراه دوستانم به اردو می‌آیم.»
همه‌ی دانش‌آموزان کلاس خوش حال شدند.

اکرم احمدی
دبستان بلال، ناحیه‌ی ۴ تبریز

وسط درس، یکدفعه بعض فائزه ترکید و گریه‌اش بلند شد. وقتی علت را پرسیدم، با گریه جواب داد: «پدرم پیک موتوری کار می‌کند. دیروز موتورش را دزدیدند و حالا او بیکار شده است.»

فائزه رنگ پریدهای داشت و زمانی که لبخند زیبایش بر صورتش نقش می‌بست، دندان‌های پوسیده‌اش از وضعیت اقتصادی نامناسب دانش‌آموز ریزنشش من حکایت می‌کردند.

در آن لحظه، هیچ کاری جز دلداری فائزه از دستم برنمی‌آمد. بعد از آن، هر روز درباره‌ی پیداشدن موتور پدرش از او سوال می‌پرسیدم، اما هیچ خبری نبود. چند روز بعد، مدرسه اردویی ترتیب داده بود. در رضایت‌نامه، مبلغی به عنوان هزینه‌ی ایاب و ذهاب از دانش‌آموزان خواسته شده بود. روز اردو، فائزه آمد و به من گفت: «خانم، پدرم گفت به اردو نرو، به جایش وقتی موتورم پیدا شد، هر جا که خواستی می‌برم.»

روزی در کلاس موقعی پاسخ‌گویی به سؤالات کتاب «مهارت‌های نوشتاری»، در جواب این سؤال که: «راستی، اگر کفشهایت بال داشتنند، چه اتفاقی می‌افتاد؟»، فائزه نوشت: «آن کفشهارا می‌پوشیدم، پرواز می‌کردم، پیش خدا می‌رفتم و از او می‌خواستم هرچه زودتر موتور پدرم بپیدا شود

خانم، شما مريض بوديد؟

هشتم آبان ماه بود. حدود یک ماه و چند روز از شروع مدرسه‌ها می‌گذشت. من با شور و شوق فراوان، در حالی که یک ابلاغ کارگزینی در دست داشتم، خود را به مدیر مدرسه‌ی یکی از روستاهای سروآباد معرفی کردم.

اولین رویارویی با شاگردانم را هرگز فراموش نمی‌کنم. بعد از معرفی خودم و هم صحبت‌شدن با بچه‌ها، با توجه به وضعیت ظاهری‌شان، در مورد بهداشت فردی برایشان صحبت کردم و گفتم: «بچه‌ها، باید موها و لباس‌تان تمیز باشند و ناخن‌هاییتان را کوتاه کنید تا مريض نشويد.»

وسط حرف‌هایم بود که یکی از بچه‌ها پرسید: «خانم، شما مريض بوديد که دير به مدرسه‌ی ما آمدید؟» خيلي تعجب کردم و پرسیدم: «عزيزم، چرا اين حرف را می‌زنی؟»

گفت: «آخر ناخن‌های شما بلند است. گفتم شاید مريض شده بوديد.»

حروف آن دانش‌آموز تأثیری عميق بر من گذاشت. همان ابتدای کار، آن کودک معصوم به من یاد داد که اگر از دانش‌آموزانمان می‌خواهیم خوب باشند، باید ابتدادخدمان برایشان الگوی مناسبی باشیم. نمی‌توانیم فقط با حرف و شعار از آن‌ها انتظار خوب بودن داشته باشیم. معلم با رفتار و کردار نیک است که می‌تواند به دانش‌آموزان خود درس اخلاق بدهد.

نويسنده: محفوظ
مریوان، مدرسه‌ی ابتدایی فاطمه‌الزهرا (س)

این است که آموزش‌های تخصصی همچون قرائت و حفظ، بدون دلیل وارد آموزش و پرورش شده‌اند، اما مجدداً باید متذکر شد، آموزش‌های تخصصی قرآن در چشم‌انداز و اهداف وزارت آموزش و پرورش نیست. بنابراین، این چنین نگاه‌هایی نیاز به اصلاح دارند که امیدواریم براساس اسناد بالادستی موجود، جلوی این گونه خودنمختاری‌ها گرفته و رویه‌ی صحیح و قانونی اعمال شود.

۵ تجربه‌ی آموزش توسط یک آموزگار در همه‌ی درس‌های یک پایه در ابتدایی، یک تجربه‌ی موفق جهانی است که باید به راحتی کنار گذاشته شود.

۶ تدریس قرآن توسط آموزگار پایه مزایای زیادی در آموزش و تربیت قرآن دارد. از آن جمله، «استفاده از فرسته‌های یادگیری و نیز همپوشانی درس‌ها» است که با حذف آموزگار پایه، این فرصت به تهدید تبدیل می‌شود.

۷ آموزگار پایه بهترین معلم روانی قرآن است. زیرا برنامه‌ی درسی قرآن دوره‌ی ابتدایی بر پایه‌ی آموزش سوادآموزی فارسی بنانهاده شده است. به تعبیر دیگر، کسی می‌تواند روانی و روان‌خوانی قرآن را تدریس کند که بتواند سوادآموزی فارسی را آموزش دهد. آموزگاران پایه‌های ابتدایی شاید نتوانند صوت و لحن و تجوید و قرائت و حفظ قرآن یاد دهند و این مهم نیست، زیرا شاید تخصص آن را نداشته باشند.

اما مهم این است که ایشان متخصص آموزش روانی و روان‌خوانی قرآن کریم هستند و باید قدر این لطف و مرحمت الهی را بدانند، قبل از آنکه این توفیق از ایشان گرفته و به دیگری واگذار شود.

چه کسی به بچه‌ها قرآن بیاموزد؟

عده‌ای بر این باورند که آموزش قرآن، معلم اختصاصی می‌خواهد، اما نگارنده‌ی این مقاله اعتقاد دیگری دارد. رضا نباتی، که خود از نویسنده‌گان کتاب درسی قرآن دوره‌ی ابتدایی است، بر اساس اسناد و اهداف آموزش قرآن دوره‌ی ابتدایی صحبت می‌کند. با نظرات ایشان آشنا شویم.

۱ درس آموزش قرآن دوره‌ی ابتدایی، چه در مدرسه‌های دولتی و چه در سایر مدرسه‌ها، باید توسط معلم پایه تدریس شود و «طبق قانون»، تنها آموزگاران پایه باید به آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی بپردازند. در دوره‌ی ابتدایی، آموزش تخصصی وجود ندارد، بلکه ایجاد ارتباط عاطفی با دانش‌آموزان و آموزش مهارت‌های اولیه‌ی روانی و روان‌خوانی و در نهایت تحقق تربیت اسلامی مورد نظر است. در این دوره، اهداف عمومی و پایه‌های بالاتر، موضوعات کمی در پایه‌های ابتدایی تدریس شود، در حالی که تأکید دارد، مغایر است.

۲ آموزگاران پایه فارغ‌التحصیل تربیت معلم هستند؛ یعنی دوره‌های آموزش علوم، فارسی، ریاضی و «قرآن» را گذرانده‌اند و تعهد دارند که قرآن را نیز همچون سایر درس‌ها به مدت ۳ سال تدریس کنند.

۳ اصرار برخی افراد به تدریس قرآن توسط معلم غیرپایه به دلیل از آموزگار پایه بگیریم، در واقع خواسته

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش آموزی

به صورت ماهنامه و هشتماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد گو

برای دانش آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نوآموز

برای دانش آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

رشد دانش آموز

برای دانش آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش آموزی

به صورت ماهنامه و هشتماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

رشد نوچوان

برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد بازی

برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد دیجی

برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگ‌سال عمومی

به صورت ماهنامه و هشتماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

▪ رشد آموزش ابتدایی ▪ رشد تکنولوژی آموزشی

▪ رشد مدرسه فردا ▪ رشد معلم

مجله‌های بزرگ‌سال تخصصی:

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی ▪ رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر ▪ رشد آموزش مشاور مدرسه ▪ رشد آموزش تربیت بدنی
- رشد آموزش علوم اجتماعی ▪ رشد آموزش تاریخ ▪ رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش زبان‌های خارجی ▪ رشد آموزش ریاضی ▪ رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش شیمی ▪ رشد آموزش زیست‌شناسی ▪ رشد مدیریت مدرسه
- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار‌دانش ▪ رشد آموزش پیش‌دبستانی
- رشد آموزش برهان متوسطه دوم

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مریبان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان دانشگاه‌های فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و...، تهیه و منتشر می‌شود.

▪ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش پرورش، پلاک ۲۶۶.

▪ تلفن و نامبر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰ ۱۴۷۸

▪ وبگاه: www.roshdmag.ir

نظرسنجی

رشد آموزش ابتدایی

مخاطب گرامی، در نظر داریم در نحوه ارائه مطالب و موضوعات مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی تغییراتی ایجاد کنیم. این مجله برای شما تهیه می‌شود و این شما هستید که باید به ما بگویید چگونه مجله‌ای می‌خواهید.

پاسخ‌های دقیق شما به سؤال‌های نظرسنجی به ما کمک می‌کند از تلاش خود بهره‌ی بهتری نصیب جامعه‌ی معلمان ابتدایی کنیم. به ما کمک کنید بدانیم شما چه انتظاری از مجله‌ی مخصوص خودتان دارید. شرکت در این نظرسنجی وقت کوتاهی از شما خواه گرفت، اما می‌تواند راهنمای ما برای ادامه‌ی راهی طولانی و درست‌تر باشد.

متن پرسش‌نامه در سایت مجلات رشد به نشانی زیر موجود است:

<http://www.roshdmag.ir>

می‌توانید به طور مستقیم به لینک زیر نیز مراجعه کنید:

<http://www.roshdmag.ir/fa/nazarsanjibtedaiee>

برای استفاده از نسخه‌ی تلفن همراه پرسش‌نامه، بارکد مقابل را اسکن کنید.

در وبگاه اختصاصی ماهنامه‌ی رشد ابتدایی می‌توانید به فایل‌های صوتی و تصویری و همچنین بعضی از مطالب بیشتر دسترسی داشته باشید یا شماره‌های قبلی ماهنامه را دانلود کنید. حتی می‌توانید مقاله‌ها و گزارش فعالیت‌های خود را در صفحه‌ی مخصوصی که در اختیار شماست، آپلود کنید.

عکس یادگاری

شاید امروز که عکسی به یادگار می‌اندازید، ندانید که سی سال بعد، آن عکس چه تأثیر خوبی در شیرینی زندگی تان خواهد گذاشت. آن‌ها که عکس‌های یادگاری دهه‌های اول زندگی شان را مور می‌کنند، این مزه را چشیده‌اند. از گرفتن عکس یادگاری با دانش آموزان تان دریغ نکنید.

شادی‌هایی که به پادگار می‌مانند

عکاس: سید علی حسینی فر